

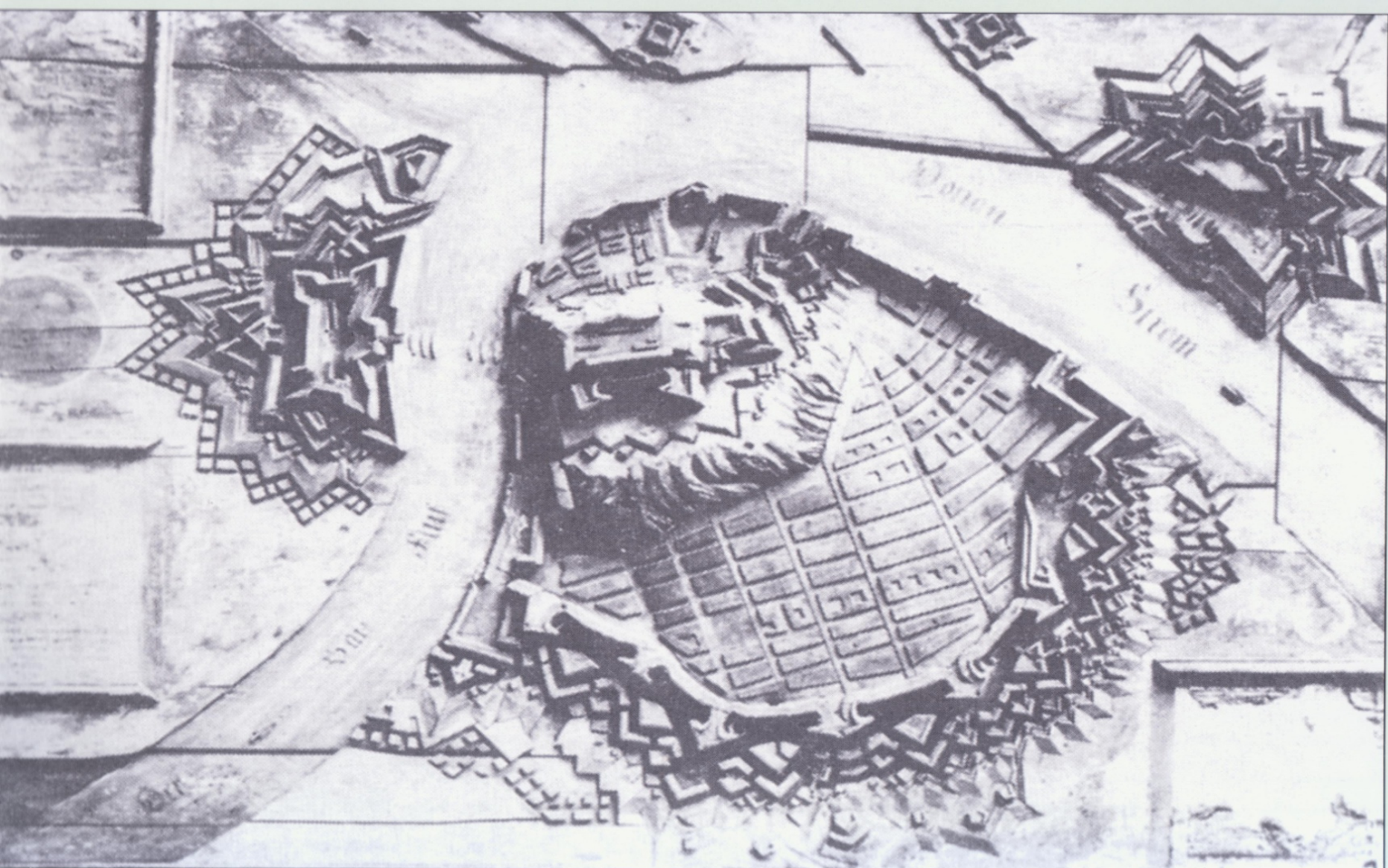
The background is a light green aerial map of a city grid. In the center, there is a 3D, textured model of a city block, showing buildings and streets in a darker green and brown color. The text is overlaid on this background.

Први српски урбаниста

Емилијан Јосимовић
Професор Лицеја
и
Ректор Велике школе

Предавачи

Проф. др Жарко Мијајловић
Проф. др Марко Поповић
Архитекта Стеван Мићић

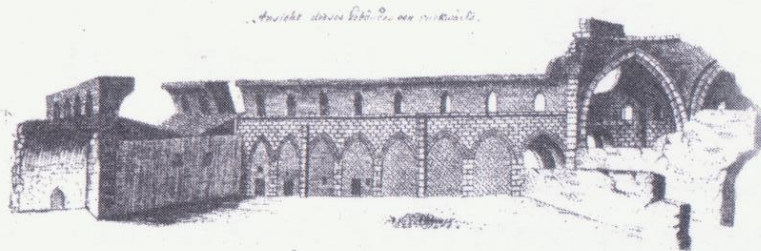
МАКЕТА ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА РЕКОНСТРУКЦИЈЕ БЕОГРАДА ИЗ БЕЧКОГ ВОЈНОГ МУЗЕЈА (Heeresmuseum Wien. Снимак: Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek.) Представља конкурсно решење изражено одбрамбеном улогом Београда, града-тврђаве. Макета је реализована након првог геодетског смирања поручја Београда од стране капетана Амана (1722.године).

MODEL OF THE MASTER PLAN FOR THE RECONSTRUCTION OF BELGRADE FROM THE MILITARY MUSEUM, VIENNA (Heeresmuseum Wien. Photo: Bildarchiv d.Öst. Nationalbibliothek). This is an entry for a competition to demonstrate the defensive role of Belgrade as a fortress town. The model was made following the first survey of the Belgrade area by Captain Aman (1722).

КАПЕТАН АМАН, Мапа једног дела Београдског дистрикта из 1721/22. Ратни архив, Беч Гиб 25. Фотокопија састављених листова смањених пет пута. Премер Београда и кака вршио је капетан Аман уз помоћ официра инжењера-математичара: Андрије Цернића, Фридриха Молтана и Франца Кајзера (Zernitz, Moltan i Keyser).Размера: 1:24.400

CAPTAIN AMAN, Map of one section of the Belgrade district from 1721/22. War Archives, Vienna, Gib 25. Photocopy consisting of sheets reduced 5 times. The survey of Belgrade and its streets was done by Captain Aman with the assistance of the following officers, engineers and mathematicians, Andrija Zernitz, Friedrich Moltan, and Franz Keyser. Scale 1:24 400

Развалине безистана Мехмед-паше Соколовића у Београду. Цртеж из 1789. године, који се чува у Националном музеју Будимпеште (Т 59)

The remains of the Mehmed-Pasha Sokolović bezistan (covered marketplace) in Belgrade. A drawing from 1789 kept in the National Museum of Budapest (T 59).

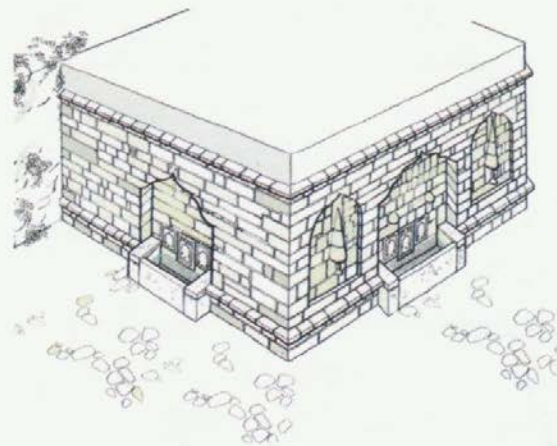

**Чесма Мехмед – паше Соколо-
вића** у рову испред средњевеков-
ног Замка, реконструкција
некадашњег стања.

The Mehmed-Pasha Sokolović drinking fountain in the moat in
front of the mediaeval fortress, being restored to its former glory.

**Чесма Мехмед –паше Соколо-
вића** у Горњем граду Београдске
тврђаве (постоји).

**The Mehmed-Pasha Sokolović
Drinking Fountain** in the upper city
of the Belgrade fortress (still exists
today).

АМАН, Околина Београда 1721. године, према мапи једног дела Београдског дистрикта капетана Амана математичара Андрије Церница, Фридриха Молтана и Франца Кајзера ((Zernitz, Moltan i Keyser), из Ратног архива у Вијени, издати 1721/22. године, коју је природни картограф и историчар уметности Жељко Шкаламера (GGB XVII/1970). Ова мапа околину Београда је најстарији до сада познати картографски документ крупне размере. Од изузетнога је значаја за историо-урбанистичко истраживање Београда. Размера: 1:24.400

AMAN. Belgrade and its environs in 1721, according to a map of part of the Belgrade district drawn by Captain of mathematics Andrija Zernitz, Friedrich Moltan, and Franz Keyser, from the War Archives in Vienna, compiled in 1721/22, taken by cartographer and historian Željko Škalamera (GGB XVII/1970). Amān's map of Belgrade and its environs is the oldest known large-scale map of its kind. It is of great importance for the spatial and urban planning of Belgrade. Scale 1:24

Карло VI (1685-1740), немачки цар (1711-1740), син Леополда I и отац Марије Терезије.

Karl VI (1685-1740), emperor of Germany from 1711 to 1740, son of Leopold I and father of Maria Theresa.

КАПЕТАН АМАН, Тврђава и варош Београда. Исечак са мапе у оригиналној величини која је служила као подлога за израду предлога Регулационог плана Београдске вароши, тврђаве и града. На исечку са мапе могуће је уочити оријенталну урбанистичку структуру града у којој су тамно уцртане значајне јавне грађевине.

Упоредни графички приказ односа главних елемената на мапи из 1721/22. године и карти размере 1:25000 из 1931/1946. године на којој се видно уочавају значајне морфолошко-хидротехничке промене токова Саве и Дунава.

A comparative graphic representation of rela-

Јахја-пашина џамија, раније Имарет-џамија, а до њеног рушења Синџирли џамија. На слици: акварел арх. Константина Јовановића (Д. Ђурић-Замоло, "Београд као оријентална варош под Турцима", 1521-1867, Београд 1977) Саграђена 1548/49. године. Њен ктитор је био син Јахја-паше Мехмед-паша Јахјапашић, смедеревски санџакбег и личност која је вршила и друге важне функције у Турском царству. Уцртана као јавна грађевина у исечку са мапе. Не стала просецањем Душанове улице око 1890. године.

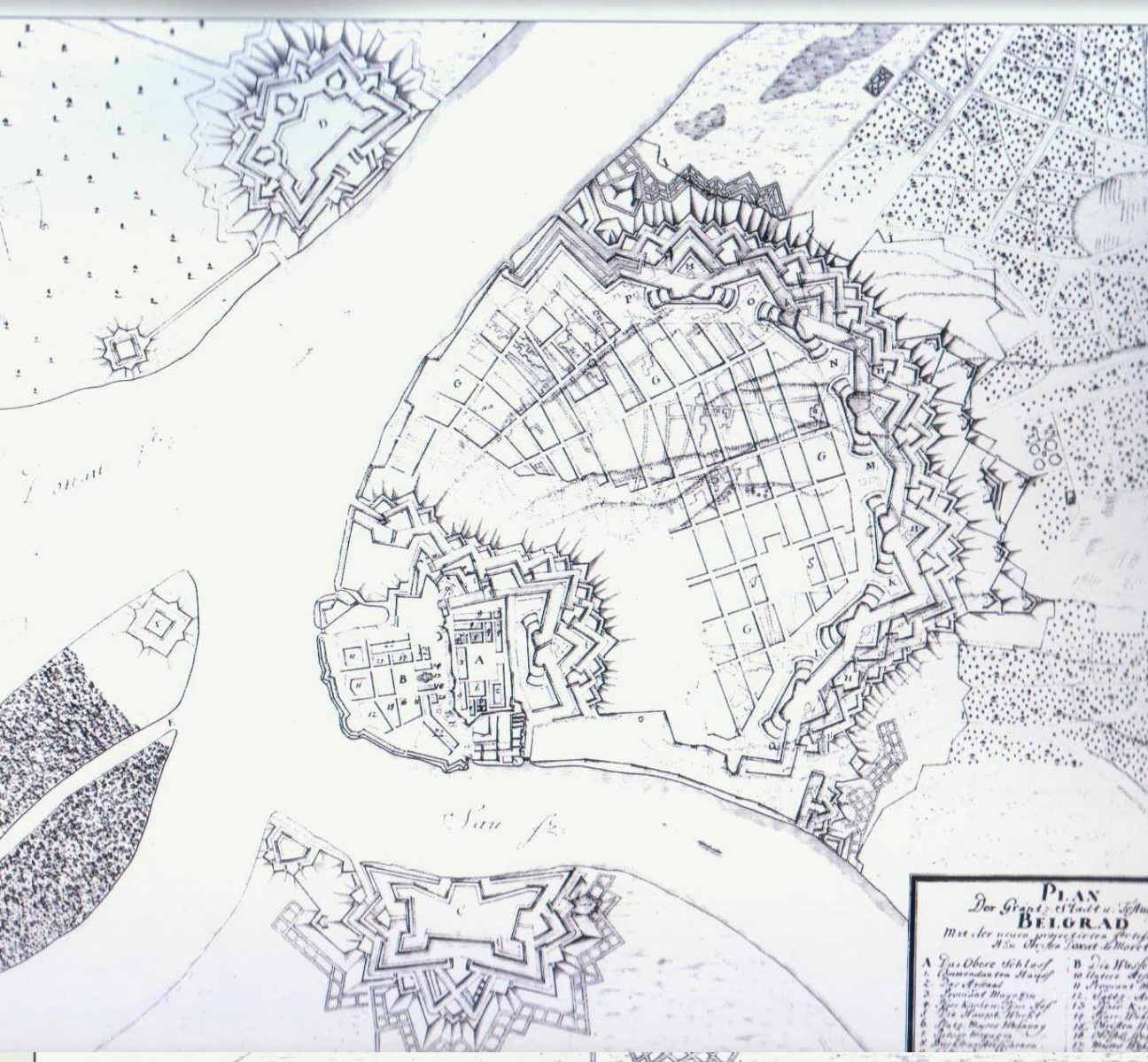

Бајракли џамија, саграђена између 1660-1688. године (раније Чокаџи Хаџи-Алијина џамија). Уцртана као јавна грађевина у исечку са мапе. Сачувана је и налази се у Господар-Јевремовој улици бр. 11 у Београду. (Д. Ђурић-Замоло, "Београд као орјентална варош под Турцима", 1521-1867", Београд 1977.)

The Bajrakli mosque, erected between 1660 and 1688 (and known earlier as the Djokadži Hadji-Alijina mosque). It is drawn as a public building in a section of the map. It still exists today and is located at 11, Gospodar Jevremova Street in Belgrade. (D. Djurić-Zamolo, *Belgrade as an Oriental town under the Turks*, 1521-1867, Belgrade 1977.)

Бајракли џамија - данас.
The Bajrakli mosque - today.

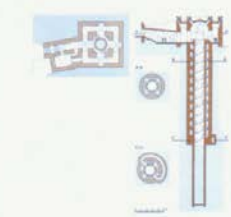

Евгеније Савојски (Franz Eugen Prinz von Savoyen 1633-1736) аустријски војсковођа и дипломата. У доњем левом углу слике, испод испружене руке Евгенија Савојског верно је приказано тадашње стање Београдске тврђаве и града.

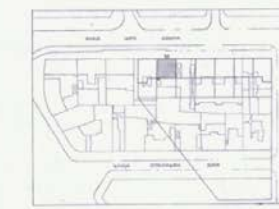

Eugene of Savoy (Franz Eugen, Prince of Savoy 1633-1736), Austrian military leader and diplomat. In the bottom left corner of the picture, below the extended hand of Eugene of Savoy, there is a faithful representation of Belgrade and its fortress at the time.

Велики «римски» бунар у Горњем граду, основа и пресек. Налази се у непосредној близини Горњоградске западне капије. Изградња је започета, претпоставља се 1723. године, а окончана тек 1731. године. Представља врло важан инфраструктурни објекат тврђаве. У целини је очуван.

The great "Roman" well in the upper part of the town - its ground plan and cross-section. It is sited adjacent to the upper town's west gate. It is supposed that construction began in 1723, but it was not completed until 1731. It is a very important constitutive element of the fortress and has been preserved in its entirety.

Упоредни приказ положаја куће бр. 10 у Улици Цара Душана у блоку, изграђене у периоду од 1723-1727. године. Из 1727. (дебља линија) и из 1980. године (тања линија).

A comparative graphic representation of the position of the tower at 10, Dušanova Street, which was erected from 1723-1727. The drawing shows the tower in 1727 (thick line) and in 1980 (thin line).

Кућа бр. 10 у Улици Цара Душана, реконструкција првобитног изгледа главне (барокне) фасаде. Кућа се налази да десној страни улице, на регулацији која је једина сачувана из доба Доксатове барокне реконструкције града, и једина је до данас сачувана, од седам кућа тада изграђеног «типског низа», у немачком делу града.

The house at 10, Dušanova Street. A reconstruction of the original main (Baroque) façade.

The tower is located on the right side of the street and is the only structure to remain from the time of Doxat's Baroque reconstruction of the town. It is also the single survivor of the seven towers built in a "standard row" in the German part of the town.

Пројекат Николе Доксата де Мореза (Nicol Doksat de Morez, 1682-1738) за нова утврђења Београда, око 1725. године (план БЛЛ сиг. ХЈ 35). Картографску подлогу представља снимак постојећег стања из 1723. године, који је урадио ађутант Евгенија Савојског, капетан Аман, са сарадницима. План за тоталну реконструкцију оријенталног шехера у барокни град-тврђаву, са најсавременијом европском фортификацијом, што је подразумевало усавршавање метода изградње бастioniх траса француског архитекте Себастијана Вобана, чиме је град-тврђаву учинио неосвојивом. (М. Поповић, Београдска тврђава, Београд 2006.)

A design by Nicolas Doxat de Démoret (1682-1738) for a new Belgrade fortress, dated around 1725 (plan BLL. sig. HJ 35). The basis of the map is a view of the city as it was in 1723 executed by the adjutant to Eugene of Savoy, Captain Aman with his associates. This is a plan for the complete reconstruction of the Oriental township turning it into a Baroque citadel, with state-of-the-art European fortifications, which meant perfecting the method of constructing rows of ramparts of French architect Sébastien de Vauban, which in turn rendered this city fortress impregnable. (M. Popović, *The Belgrade Fortress*, Belgrade 2006).

У периоду 1720-1721. године, пре усвојеног Доксатовог решења из 1723. године, започета је изградња спољне бастионе трасе са Дунавске и са Савске стране, према пројекту мајора Сулија (Баварска државна библиотека, Минхен, Мап. XVII 80 г). Радови су 1722. године прекинати и план није реализован.

In the period 1720-1721, before Doxat's 1723 designs were accepted, work began on constructing outer rows of ramparts on the side of the fortress facing the Danube and the Sava. This was done following a design by Major Sulli (Bavarian State Library, Munich, Mapp. XVII 80 g). Work was interrupted in 1722 and never completed.

План вароши Београда са варошком фортификацијом у изградњи, из 1727. године. На плану је могуће јасно уочити три спољне фортификацијске границе и то: спољном танком линијом је обележена Турска фортификациона линија (палисаде и шанца) из времена аустријске опсаде Београда; са Дунавске и Савске стране

не могуће је уочити започету и не реализовану Сулијеву спољну фортификацију и од Дунава до Саве, Доксатову реализовану фортификацију. У склопу плана могуће је уочити и низ јавних грађевина (Касарна Александра Витенбершког, Пивару на Дорхолу, низ од 7 стамбених зграда у Немачком делу вароши итд.).

Plan of the town of Belgrade with its fortifications under construction from 1727. The plan clearly shows the three outer fortification limits. A thin outer line marks the Turkish fortification line (palisades and moat) from the time of the Austrian siege of Belgrade. Then, from the Danube and Sava side, it is possible to see Sulli's outer line of fortifications, begun but never finished. And finally, we can see Doxat's fortification on the Danube and Sava side. The plan likewise includes a series of public buildings (the Alexander of Württemberg barracks, the brewery located in the Dorcol area, and a row of 7 residential buildings in the German section of the town).

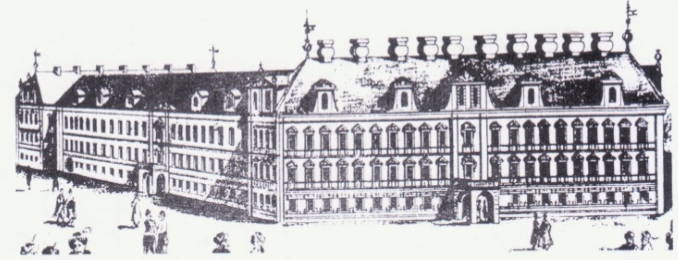
Београд 1739. године, после барокне реконструкције под аустријском влашћу. Карту је приредио карограф и историчар уметности Жељко Шкаламера (Урбанизам Београда 22/ 1973).

Belgrade in 1739, after the Baroque reconstruction by the Austrian authorities. This map is the work of cartographer and historian Željko Škalamera (Town Planning in Belgrade 22/ 1973).

Утврђења Београда 1739. године (план KVV sig. H III d 1414). Радови на реконструкцији Београдске тврђаве, према Доксатовим пројектним замислима, започети су јуна 1723. године, а завршени су у јулу 1736. године. План из 1739. године садржи свеукупну реализацију како утврђења, тако и јавних грађевина, унутар тврђаве и вароши. (М. Поповић, Београдска тврђава, Београд 2006.)

The Belgrade fortifications from 1739 (plan KVV sig. H III d 1414). Work on the reconstruction of the Belgrade fortress to Doxat's designs commenced in June 1723 and were finished in July 1736. The 1739 plan encompasses the entire project, both the fortifications and public buildings inside the fortress and town within it. (M. Popović, *The Belgrade Fortress* Belgrade 2006).

Александрова касарна саграђена 1726. године. Фелдмаршал и принц Карло Александар Виртембершки (Царл Александер оф Вүртемберг), био је први председник Београдске администрације, која је обављала политичке, војне, финансијске (коморне) и провинцијалне послове. Његово постављење 7. септембра 1720. године обележава почетак грађанске управе у "краљевини Србији". По одредбама мировног уговора склопљеног у Београду 18. 09. 1739. године, као јавна грађевина од стратешке важности, до темеља је срушена након повлачења Аустријанаца. – Цртеж из Спаровог Атласа, из 1738. године. Никола Франсоа де Спар, сликар Карла Лотариншког, који је боравио у Београду 1738. и 1739. године и снимиио га под разним угловима. Спаров Атлас је завршен 1751. године.

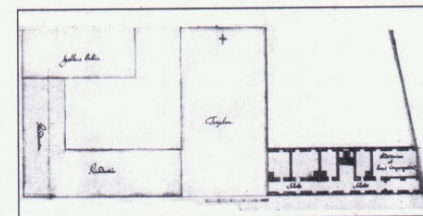
The Alexander barracks, built in 1726. Field marshal and prince Karl Alexander of Württemberg was the first president of the Belgrade administration and he discharged political, military, financial (chamber of commerce) and provincial duties. His appointment, on 7 September 1720, is regarded as the beginning of civil administration in the "Kingdom of Serbia". Under the terms of the peace treaty concluded in Belgrade on 18 September 1739, the barracks - a public building of vital significance - were completely demolished following the Austrian withdrawal - a drawing from the Spar (Nicola François de Spar) atlas dated 1738, the work of artist Karl of Lotharingia, who visited Belgrade in 1738 and 1739 drew it from different angles. Spar's Atlas was completed in 1751.

Explication der Buchstaben

a die obere Schiffbrücke	1 Sabitzer Thor	e Lagerort Schiff des Kayserlichen Dienstes
b die Wasserstadt	2 Neue Thor	f in solchen Leih-Schiff
c Constantinopoller Thor	3 Haupt Waare Thor	g Rongirte Schiffbau
d Semendiner Thor	4 Pulver Thor	h aufwachung der Gefangen
e Bruck Thor	5 der große Bronnen	i Blöthen vorauf die aus wacklung gesehen
f Ausfall Thor	6 Kuchhaus	k Comandant Kayserl. Armee
g Wächner Thor	7 Magazin	l des k. Lanitzkarn
h Stück Thor	8 Pulver Magazin	
	9 gepreßte Wierke	

Erklärung der Ziffern im Prospect von Belgrad

1 die obere Schiffbrücke	11 Proviant Magazin
2 die Wasserstadt	12 Ausfall Thor
3 Constantinopoller Thor	13 Donau Strom
4 Semendiner Thor	14 Sau Fluß
5 Bruck Thor	15 Kuchhaus
6 Ausfall Thor	
7 Wächner Thor	
8 Pulver Thor	
9 Stück Thor	

План језуитског комплекса са делом габарита Војне апотеке (Пиринчане) из 1733. године. План из коморног архива у Бечу, (РБ.94). По одредбама мировног

уговора склопљеног у Београду 18.09.1739. године, све сакралне грађевине из доба барокне реконструкције су срушене, а самим тим и језуитски комплекс, као грађевина од изузетног значаја.

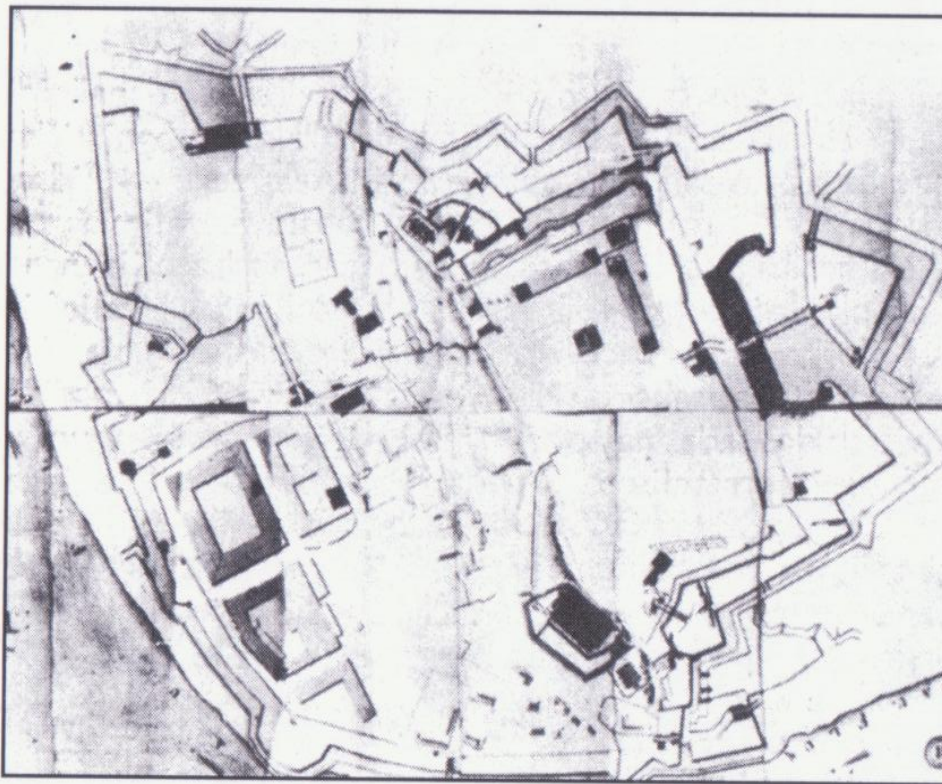
Београд у другој половини 18. века (1740-1780). Карту је приредио картограф и историчар уметности Жељко Шкаламера (Историја Београда књ. I, 1974.).

Belgrade in the second half of the 18th century (1740-1780). This map was drawn by cartographer and historian Željko Škalamera (History of Belgrade, vol.1, 1974).

Штокелојев план (Stockely) из 1789.године. (Ратни архив, Беч, KAW H III е 3163). План је оригинална аутографија инжењера-капетана Штокелоја. Представља до данас најбољи и најверодостојнији картографски извор. Геодетска тачност плана је идентична са оном на Јосимовићевом плану из 1867. године, насталог снимањем. Ситуациони план тврђаве и вароши Београда, приказује најбољу до сада познату, тачну и детаљну физичку структуру вароши са појединачним кућама. План је заснован на премери, тако да се положај зграда и детаља, први пут, може упоредити са каснијим плановима. Размера: 1:7200.

The Stockely plan of 1789 (War Archives, Vienna, KAW H III е 3163). This plan was originally produced by engineer Captain Stockely. Even today it is considered the best and most reliable cartographic source. The precision of the plan's measurements is identical to that in Josimović's plan of 1867, and was the result of measurement. The site plan of the fortress and the town of Belgrade offered the best picture up to that time of the familiar detailed physical structure of the town and its individual towers. The plan was based on actual measurement, so the position of the buildings and other details could, for the first time, be compared with later plans. The scale is 1:7,200.

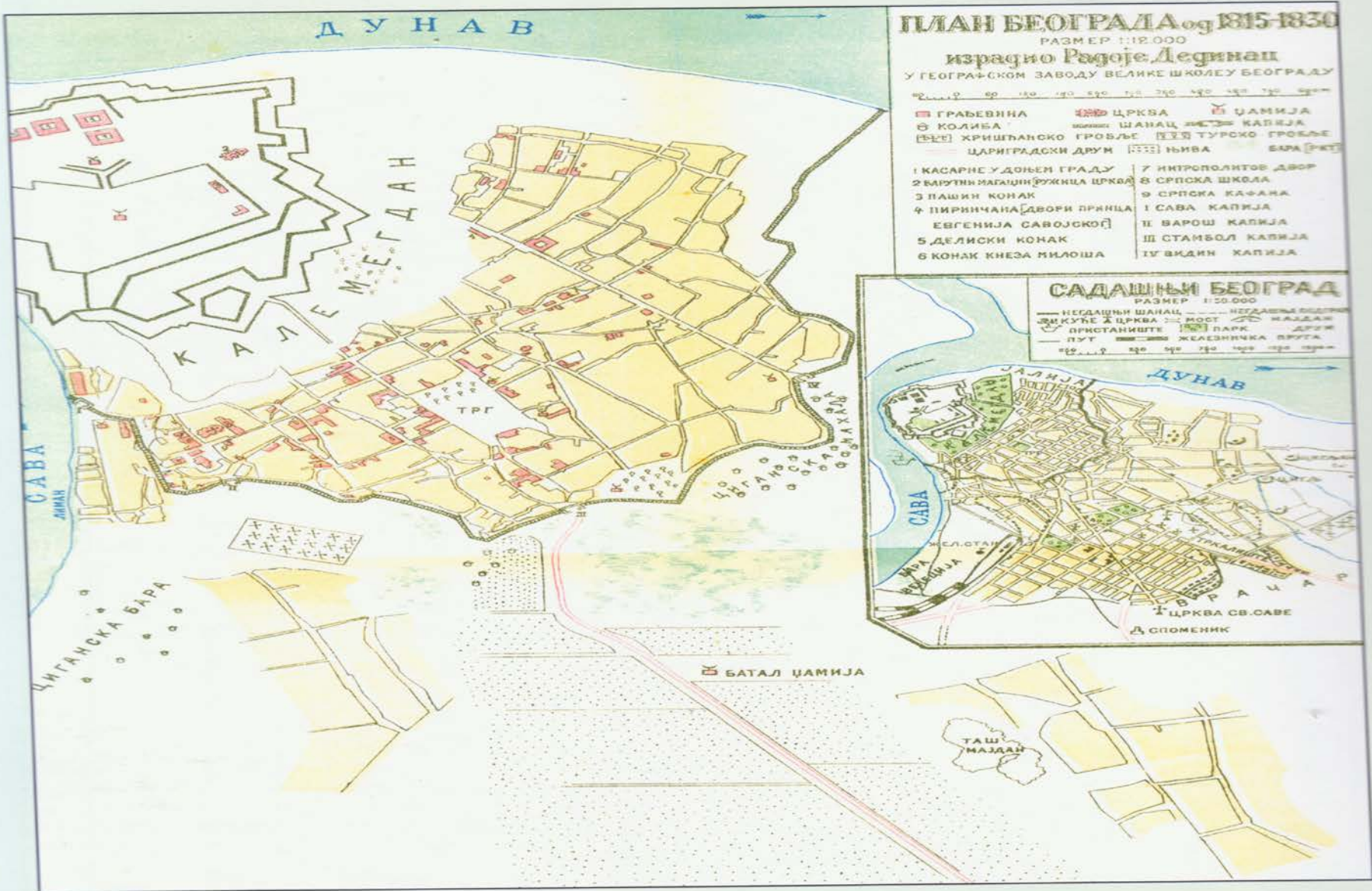
Оригинални детаљни "инжињерски" план Београдске тврђаве који је рађен за потребе њене модернизације, са детаљним приказом свих објеката и утврђења у више хоризонталних пресека. На плану се уочава, поред затворене барокне капије, новоотворена Сахат- капија са косим мостовским прилазом, који и данас постоји. (KAW G I b 40-3, 50-1) Размера 1 : 810

Гидеон Ернст Лаудон (1717-1790), аустријски фелдмаршал. Заузео Београд 9.10.1789. године.

Gideon Ernst Laudon (1717-1790), the Austrian field marshal who captured Belgrade on 9 October 1789.

План Београд 1815-1830. године, израдио Радоје Дединац (1880-1913). Прилог уз књигу Јоакима Вујића «Путешествије по Србији». Београд је до Другог српског устанка био сведен на границе Вароши у шанцу. После тога, 1830-их година Београд се шири, али не као варош него као предграђа: Савамала и Палилула, на месту порушених некада плански изграђених барокних насеља: Доње српске вароши и немачке вароши «Карлштат». У оквиру вароши јасна је подела на претежно Српски и претежно Турски део вароши, као и на Београдску тврђаву коју је држао Турски војни гарнизон. Српски део вароши се формирао око старе цркве Св. Арханђела Михаила и првобитног Конака кнеза Милоша где ће касније бити изграђени Конак кнегиње Љубице и данашња Саборна црква. Размера 1: 12000

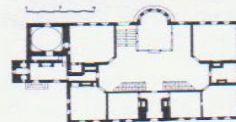
Хаџи-Никола Живковић (1792, Воден, Грчка -1870, Београд). Према данас познатим чињеницама представља првог квалификованог неимара, обновљене Србије кнеза Милоша Обреновића.

Hadži-Nikola Živković (b. 1792, Voden, Greece – d. 1870, Belgrade). From what we know today, he was the first qualified builder in the new Serbia under Prince Miloš Obrenović.

Хаџи-Никола Живковић, Конак кнегиње Љубице-Нови конак (Princess Ljubica), Кнеза Симе Марковића бр. 8 (Објављено: *Illustration Paris*, 24.6.1876., стр. 412)

Hadži-Nikola Živković, the Lodge of Princess Ljubica at 8, Kneza Sime Markovića Street (published in: *Illustration, Paris*, 24 June 1876, p. 412).

Конак кнегиње Љубице (период изградње 1829-1831. године) је први репрезентативни објекат изграђен у тадашњем центру српског дела ва-

роши, на улазном потезу иза Варош капије. Зграда представља прелазни тип грађевине од оријенталне према западно-европској архитектури.

The Lodge of Princess Ljubica (period of construction:1829-1831). This was the first representative structure erected in the then centre of the Serbian part of the town, starting behind Varoš kapija (Town Gate). It is a building showing the transition from the Oriental to the Western European architectural style.

Кнегиња Љубица (1788-1843), жена кнеза Милоша Обреновића.

Princess Ljubica, (1788-1843), wife of Prince Miloš Obrenović..

Кнез Милош Обреновић (1780-1860), кнез Србије 1815-39) и (1858-60).

Prince Miloš Obrenović (1780-1860), Prince of Serbia (1815-1839 and 1858-1860).

Стамбол капија се налазила на месту некадашње барконе капије тзв. Александрове капије (Karl Alexander of Württemberg) на југоисточном утврђењу Шанца, то јест на главном улазу у варош из правца Цариградског друма.

Stambol-Kapija (Constantinople Gate) used to be located on the site of the Baroque gate named Alexander (after Karl Alexander of Württemberg). It stands south-east of the fortress moat, in other words, at the main entrance to the town from the Imperial Road.

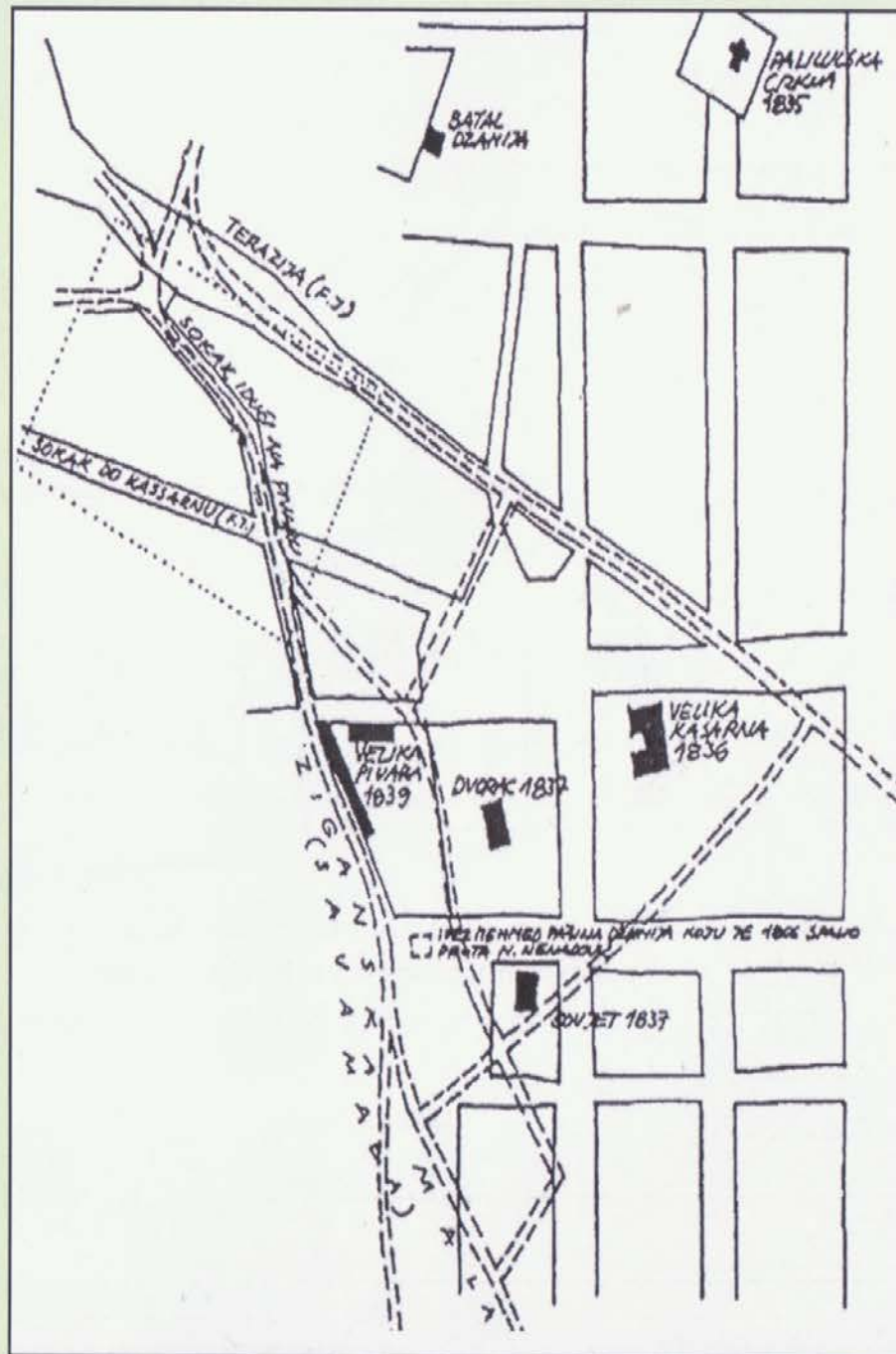
Правител: Инженер

Франц Јанке

Словак Франц Јанке, инжењер грађевинске струке, дошао је у Београд из Беча 1834. године, по препоруци Цветка Рајовића начелника Управе града Београда. Постао је први «правителствени инџинир» при «Попечитељству внутрених дела» где је провео 9 година, до 1843. године. Осим архитектонским пословима Јанке се бавио и грађевинским и урбанистичким. Радио је на просецању улица, уређењу Савског пристаништа, изградњи насипа и мостова.

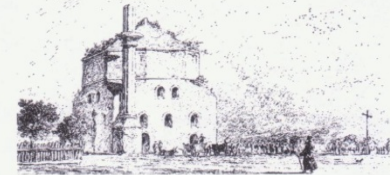
Slovak Franz Janke, a civil engineer, came to Belgrade from Vienna in 1834, upon the recommendation of Cvetko Rajović, head of the Belgrade administration. He became the first "construction engineer" at the "Department of Internal Works", where he spent 9 years up to 1843. Apart from architectural design, Janke was also engaged in construction and town-planning work. He was involved in cutting roads, designing and constructing the Sava port, and building embankments and bridges.

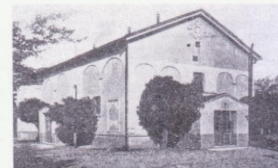
Изглед Улице Милоша Великог, најрепрезентативнијег уличног потеза Београда, према «Мостару», издање Љ. Палера, 1928. године, више од 6 деценија након израде Јанке-овог Плана.
A view of Kneza Miloša Street, the largest street in Belgrade, looking towards the "Mostar" flyover, published by Lj. Paler in 1928, that is, more than 60 years after the Janke plan.

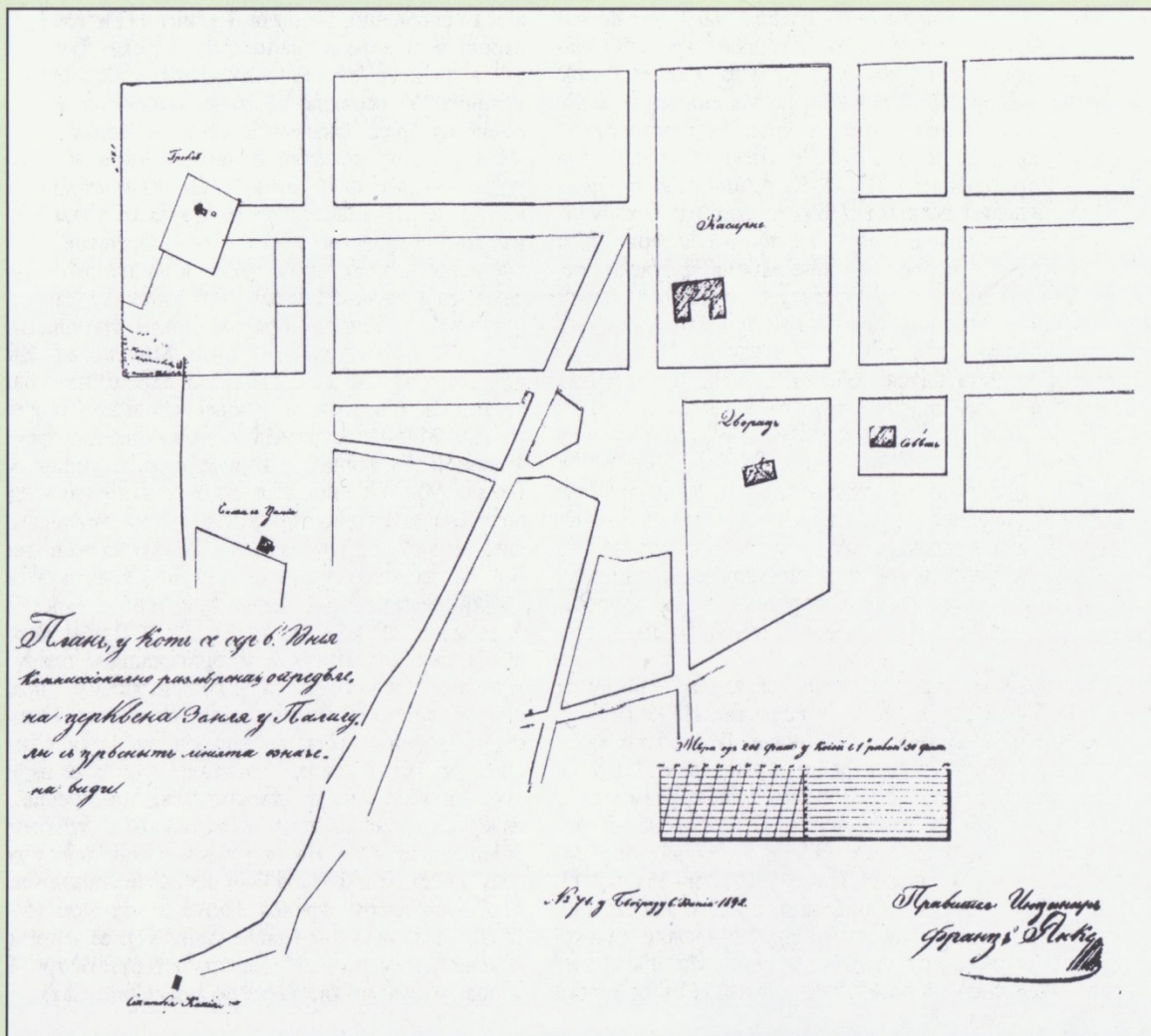
Батал-џамија (раније Ејнехан-бегова џамија). Саградио је 1585. године дугогодишњи београдски назор Ејнеханбег. После аустријских рушења, џамија је обновљена, након поновног доласка Турака тек 1766. године и од тада се помиње као Батал-џамија. Џамија је била један од значајних урбанистичко-визуелних репера Београда. Присутна у свим плановима, до њеног потпуног рушења 18. маја 1869. године. (Цртеж Ф. Каница, око 1860. године објављен у књизи: Београд у XIX веку, BGB , 254.)

The Batal mosque (earlier known as the Ejnehah Bey Mosque). This was built in 1585 by the long-standing Belgrade administrator Ejnehah Bey. After being demolished by the Austrians the mosque was rebuilt when the Turks returned in 1766 after which it was referred to as the Batal mosque. This was one of the town's visual landmarks. It figured in all town plans until it was completely destroyed on 18 May, 1869. (Drawing by F. Kanitz, c. 1860, in the book: *Belgrade in the 19th Century*, BGB, 254.)

Црква Св. Марка се налазила поред данашње истоимене цркве на Ташмајдану. Након што је кнез Милош издао заповест да се гробље испред Варош капије према Зеленом венцу измести на Ташмајдан (1828-1886, а одатле на Ново гробље) одлучено је да се ту и подигне црква светог Марка (1832-35). Црква је срушена је 1941. године.

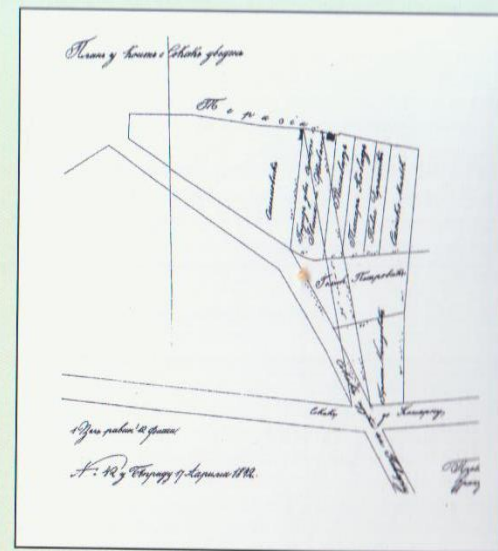
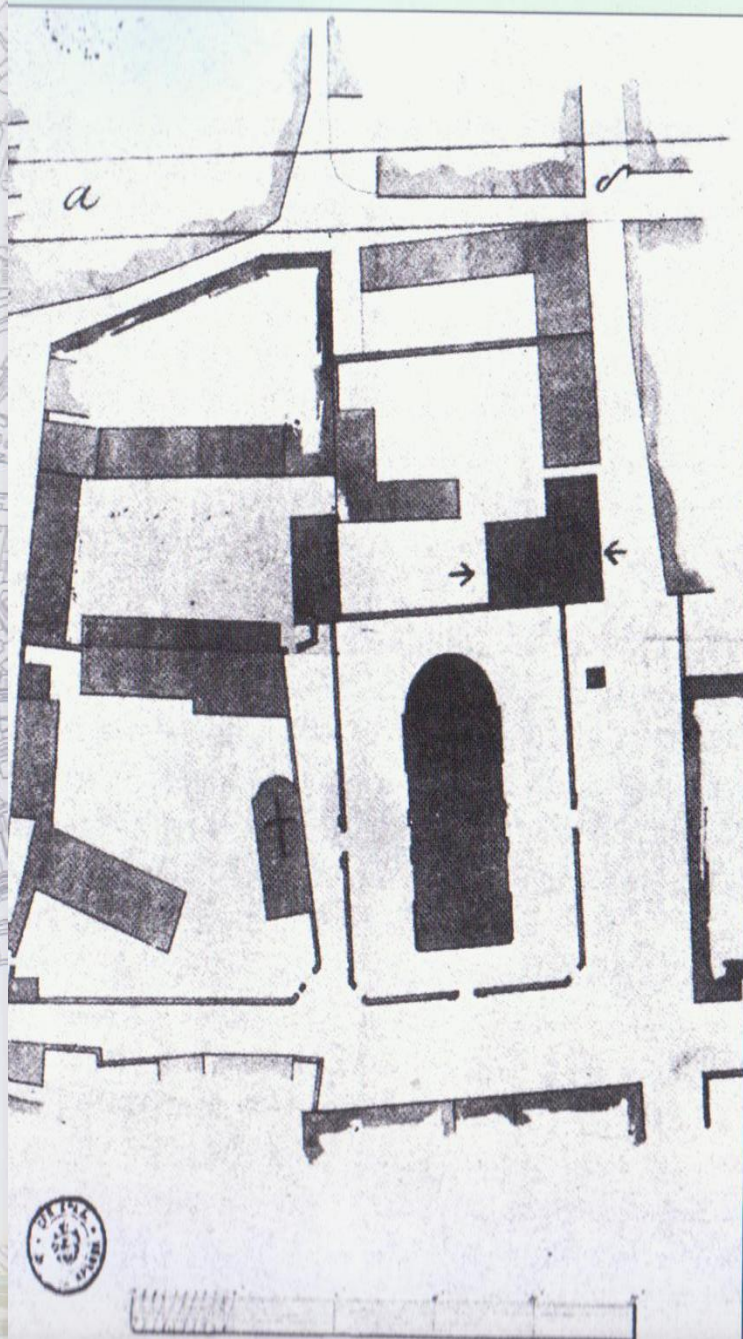
План, у који се еге в. Писа
 Комисиономо разиберомо одредиле,
 на првобитна Земља у Палису,
 на и урбанисти линија понаме,
 на види

Врх у Врачару и Ташмајдану 1842.

Правилно Урбанисти
 Франц Јанке

Фран Јанке, План за регулацију Теразија, простор око Батал-џамије и Ташмајдана, 1842. године. Ово је најзначајнији Јанкеов план међу пет сачуваних које је он потписао и који се чувају у Архиву Србије (АС, МУДС-П-560/842). Ситуација очигледно представља извод из првог српског урбанистичког плана геометријски правилно засноване нове вароши, са државним центром у Савамали и на Западном Врачару (Ж. Шкаламера, УБ 26/1974).

Franz Janke, Plan for the Regulation of Terazije, the area around the Batal Mosque and Tašmajdan, 1842. This is the most important of Janke's 5 signed plans which have been preserved and which are housed in the Serbian Archives (AS, MUDS-P-560/842). It clearly represents an extract from the first Serbian urban plan. It is geometrically precise and is based on the new town with its administrative centre in Savamala and West Vračar (Ž. Škalamera, UB 26/1974).

Франц Јанке, План у коме је сокак уведен од Теразија ка Пивари (Балканска улица), 1842. година (Архив Србије, СИГН. АС, МУД-П, V, 54/42). План предлаже да се преко Теразија пут споји са путем који води у касарну, заправо пресеке према Фишегђијској улици (сокаку до Касарне), међутим тај предлог није усвојен.

The Franz Janke, Plan in which a narrow street is drawn leading from Terazije to the brewery in Balkanska Street, 1842), Serbian Archives, SIGN. AS. MUD-P, V- 54/42). The plan proposes that there should be a road over Terazije which would connect up with the road leading to the barracks. It would, in fact, cut across this road towards Fišegđzijska Street (the road leading to the barracks). However, this proposal was rejected.

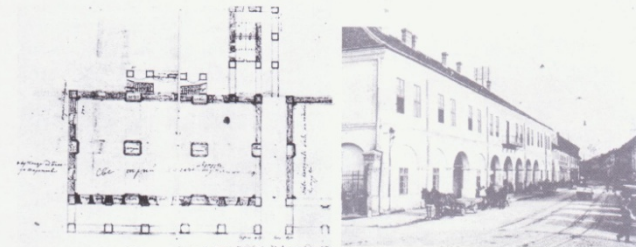

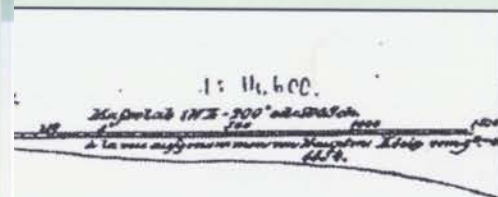
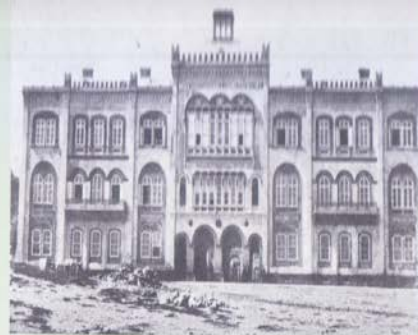
Франц Јанке, Регулација пута за Касарну, 1840. године (Милорад Џелебџић, Заоставштина у Заводу за заштиту споменика културе града Београда). Ситуациони план из 1840. године који указује на планску делатност и ширење Српског Београда у првој половини 19. века. Представљен је део Зеленог венца до Велике пиваре. Четрдесетих година 19. века на месту простирања Зеленог венца била је једна велика бара, која се прелазила чуном са једног краја на други према потреби. Пробијањем улице «Пут за Касарну» требало је спојити Улицу кнеза Милоша и Зелени венац. Део Улице кнеза Милоша до Балканске улице био је изведен. Од Балканске улице скреће под углом, одступајући од планираног правца, избегавајући постојећу бару и избија у Призренску улицу. Ново просечена улица, коју су населили богатији Срби-трговци и занатлије из Београдске вароши, звала се Абаџијска улица (Краљице Наталије, Народног фронта) тј. Абаџијска чаршија.

Франц Јанке, Ђумрукана, Царинарница. Налазила се у Карађорђевој улици бр. 17 и сматра се првом јавном грађевином у Београду која је зидана по западним стилским схватањима. Зграда је током Другог светског рата делимично оштећена, а након рата и тотално срушена. Скица основе приземља је сачувана (Објављено у : Коларић, Класицизам код Срба, 2, 1966, стр. 234-235.). Саграђена је 1835. године, као једноспратница, од тесаног камена и опеке. Фасада приземља је била решена аркадама, које је образовало 11 полукружних лукова, који су лежали на стубцима квадратног пресека. Спрат је имао 17 прозора од којих је средњи био наглашен балконом и у прво време троугластом забатом у крову. У једном од «магацина» у приземљу одржана је 1841. године прва позоришна представа у Београду.

Franz Janke, Đumrukana, the Customs House. This was located at 17, Karadjordjeva Street and regarded as the first public building in Belgrade to be built in the Western style. It was partially damaged during the Second World War and totally demolished after it. A sketch for the plan of the ground floor has been preserved (Published in: Kolaric, *Classicism among the Serbs*, 2, 1966, pp.234-235). It was erected in 1835 as a single-storey building and made of dressed stone and brick. The ground floor façade boasted an arcade consisting of 11 semi-circular arches linked by square columns. There were 17 windows, of which the central windows looked out onto a balcony, and the roof originally incorporated a triangular gable. One of the "stores" on the ground floor saw the first theatrical performance in Belgrade - in 1841.

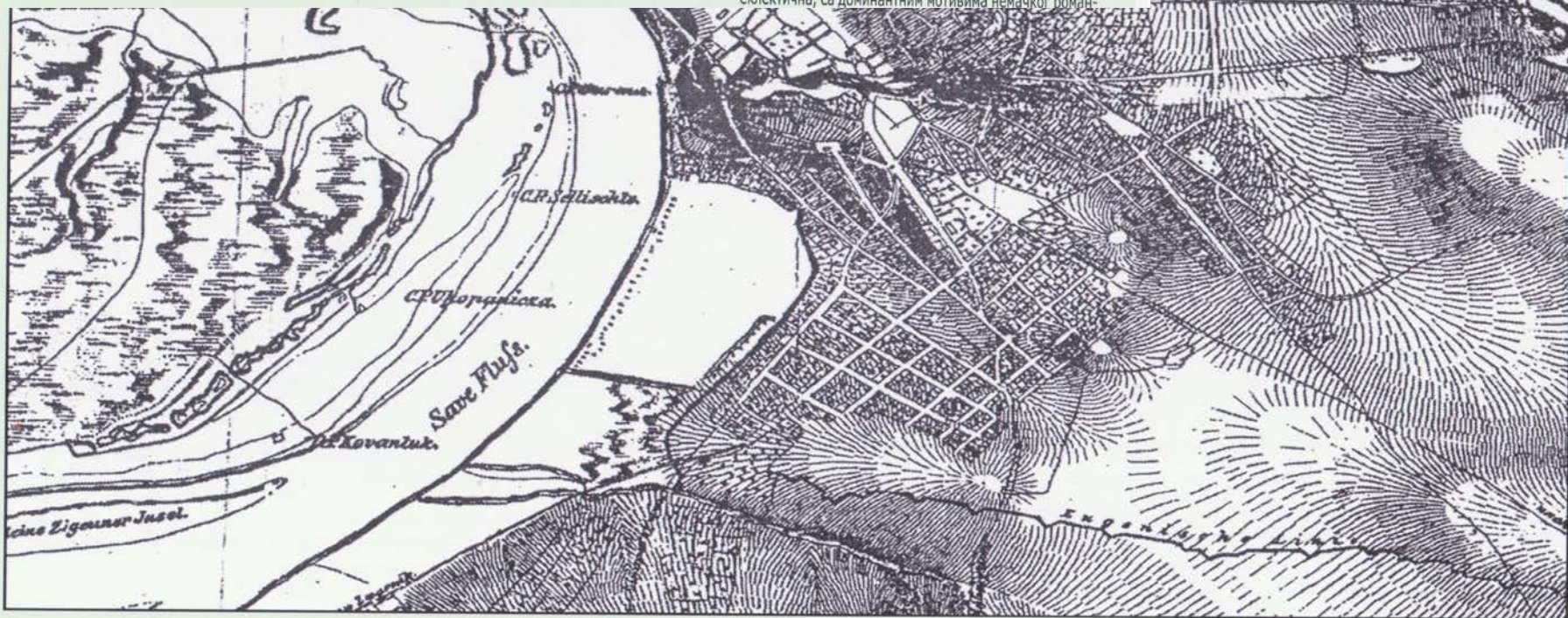
Кућа Стојана Симића у Београду (касније Кнежев двор или Стари двор), 1840-41. године. Литографија К. Квицова, 1856. године.

The house of Stojan Simić in Belgrade, later known as the Prince's Palace or the Old Palace, a lithograph by K. Kvičov from 1856.

Стари краљевски двор. Десно - Двор кнеза Александра Карађорђевића, раније Симићево здање саграђен 1840/41. године, а порушен 1904. године, јер је подсећало на Мајски преврат 1903. године.

The old Royal Palace. Right - the palace of Prince Aleksandar Karadjordjević, hitherto the Simić residence, built in 1840/41 and demolished in 1904 because it recalled the May revolution of 1903.

Капетан Мишино здање, Студентски трг бр. 1 (Снимио А. Јовановић, око 1865. године, МГБ, Ур, 14242). Здање је најлепша и највећа палата у Србији своје епохе окренута према празном простору будућег трга. Има приземље и два спрата. Према сведочењу К. Јиричека градња је трајала пет година, од 1858. до 1863. године. Као помоћник на овој згради радио је архитекта Коста Шрепловић. Архитектура фасаде је еkleктична, са доминантним мотивима немачког роман-

Кенигов план (Gustav König), Бечки ратни архив, 1854. године (KAW, Г 1 6 53). До сада једини познати прегледни план Београда из половине XIX века. План је на основу опажања израдио аустријски капетан Густав Кениг у размери 1 : 14.600. Постоји и размера 1:28.800 (KAW Г-I-6 53). То је једини до сада познати план који потпуно, мада општено, приказује ситуацију Београда после извршених планских проширења.

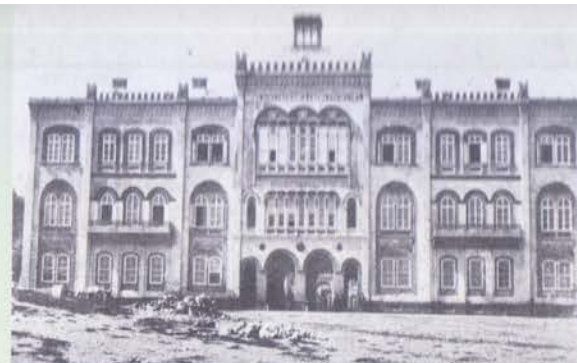
Кућа Стојана Симића у Београду (касније Кнежев двор или Стари двор), 1840-41. године. Литографија К. Квицова, 1856. године.

The house of Stojan Simić in Belgrade, later known as the Prince's Palace or the Old Palace, a lithograph by K. Kvičov from 1856.

Стари краљевски двор. Десно – Двор кнеза Александра Карађорђевића, раније Симићево здање саграђен 1840/41. године, а порушен 1904. године, јер је подсећало на Мајски преврат 1903. године.

The old Royal Palace. Right – the palace of Prince Aleksandar Karadjordjević, Hitherto the Simić residence, built in 1840/41 and demolished in 1904 because it recalled the May revolution of 1903.

Капетан Мишино здање, Студентски трг бр. 1 (Снимио А. Јовановић, око 1865. године, МГБ, Ур, 14242). Здање је најлепша и највећа палата у Србији своје епохе окренута према празном простору будућег трга. Има приземље и два спрата. Према сведочењу К. Јиричека градња је трајала пет година, од 1858. до 1863. године. Као помоћник на овој згради радио је архитекта Коста Шрепловић. Архитектура фасаде је еклектична, са доминантним мотивима немачког роман-

Стојан Симић (Бољевци, Срем, 1797- Београд, 1852) био је политичар, трговац, говорник и уставобранитељ. Подигао је себи кућу тзв. Симићево здање, далеко од вароши на пољани иза Теразија на тзв. Симићевом мајуру, 1840-41. године. Кућа се налазила између данашњег Старог и новог двора.

Stojan Simić (b. Boljevci, Srem, 1797- Belgrade 1852) was a merchant, orator, and advocate of constitutionalism. He built the Simić building for himself, far from the town centre, on a grassy clearing behind Terazije on the so-called Simić estate in 1840-1841. The house was located between the old and new royal palaces.

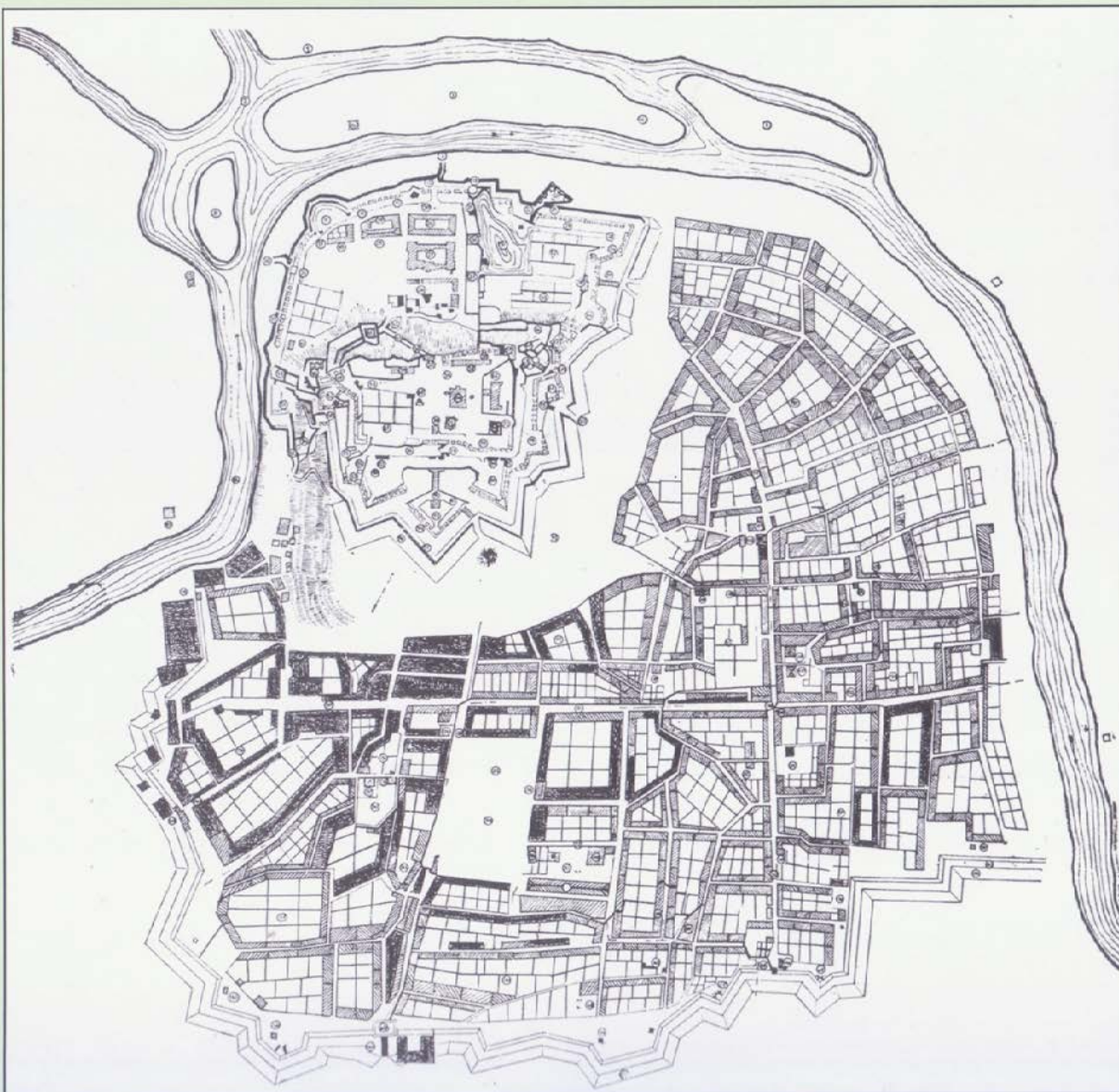
Јан Неволе (Виска, Чехословачка, 1812 – Свободне Хамри, Чехословачка, 1903). По препоруци др Јанка Шафарика крајем 1845. године долази у Србију, са задатком да руководи изградњом на целој територији Србије. Постао је «главни инџинир Одељења грађевина Попецителства унутрених дела» и на том положају је остао више од 10 година. Због династичких промена 1858. године напушта државну службу и прихвата се пројекта и изградње Капетан Мишиног здања у Београду.

Jan Nevole (b. Viska, Bohemia, 1812- d. Svobodne Hamri, Czechoslovakia, 1903). On the recommendation of Dr Janko Šafarik he came to Serbia in late 1845, tasked with supervising construction throughout Serbia. He became "chief engineer of the Department for Interior Works" and remained at this post for more than 10 years. Due to the dynastic changes of 1858 he left the state service and took on the design and construction of the Kapetan Miša Foundation in Belgrade.

Миша Анастасијевић (Пореч, Србија, 1803 - Букурешт, Румунија, 1885), велики добротвор и трговац. Године 1863. поклонило је «свом отачеству» данашњу зграду Ректората Универзитета у Београду, због чега се и назива Капетан Мишино здање.

Miša Anastasijević (b. Poreč, Serbia, 1803- d. Bucharest, Rumania, 1885), a great benefactor and successful merchant. In 1863, he presented "his homeland" with

План пројектоване регулације Велике пијаце и околних сокака, Е. Шефела. Размера 1:1000 из 1868. године (Историјски архив Београда UVB, FVIP 146. Извор : Ж. Шкаламера, GGB knj. XIV, 1967., стр. 185.). На плану, а у склопу регулације Улица кнез Михаилове и Вука Караџића, налази се учтртана тачна позиција Делијске чесме, центра окупљања Београђана.

Plan designed to regulate the Great Market and surrounding streets, E. Šefel. Scale 1: 1000 from 1868 (Historical Archives of Belgrade UVB, FVIP 146, source: Ž. Škalamera, GGB, vol. XIV, 11967, p.185). Within the scope of the regulation of Knez Mihailova Street, the plan marks the position of the Delijska fountain – a popular gathering-point for the citizens of Belgrade.

Капетан Мишино здање и хотел «Српска круна» у амбијенту тадашње Велике пијаце, као највећег јавног простора у Вароши, 1859. године (Цртеж Феликса Каница, Београд XIX века – БГБ, н.д., стр. 234).

The Kapetan Miša Foundation building and the "Srpska Kruna" hotel, part of the Great Market, which was the largest public space in the town in 1859). Drawing by Felix Kanitz in the 19th-Century Belgrade – BGB, n.d.p. 234.

У предњем левом плану се налази **Делијска чесма** на углу тадашње баште кнеза Александра Карађорђевића, а у позадини се виде хотел «Старо здање» и торањ Саборне цркве, снимљени са осматрачнице («Баба Велка») на врху Капетан Мишиног здања (снимио Анастас Јовановић, МГБ, Ур. 3926).

In the left foreground is the **Delijska fountain** at the corner of what was the garden of Prince Aleksandar Karadjordjević, while the hotel "Staro Zdanje" and the steeple of Saborna Crkva is visible in the background, as seen from the "Baba Velka" vantage point at the top of the Kapetan Miša Foundation building (photographed by Anastas Jovanović, MGB, Ur. 3926).

Проширењем Улице кнез Михаилове, по Јосимовићевом-Зарићевом плану Б из 1868. године, Делијска чесма се налази у средини Кнез Михаилове улице. На слици се види хотел «Русија» десно од чесме (Снимио: I.V. Groman, MGB Ur. 3757)

Турски план града и вароши у границама до шанца, 1863. година (Народна библиотека Србије бр. 332 у Збирци карата и планова). Овај драгоцени картографски документ о Београду са краја Турске владавине у Србији, садржи називе за 172 разна објекта и локалитета у Београду и вароши, као и уписане све куће у вароши са ознаком етничке припадности власника одн. становника (Срби, Јевреји, Турци). План је рађен првенствено у политичке сврхе. Проглашењем Хатишерифа 1833. године, Београд је проглашен «тврдим градом», што је значило да је Турском становништву била забрањена продаја имања. Размера 1: 300 османлијских аршина.

Први српски урбаниста

Емилијан Јосимовић

Професор Лицеја

и

Ректор Велике техничке школе

ОБЈАСНЕЊЕ
 ПРЕДЛОГА ЗА РЕГУЛИСАЊЕ
 ОНОГА ДЕЛА ВАРОШИ
БЕОГРАДА,
 ШТО ЛЕЖИ У ШАНЦУ
 СА ЈЕДНИМ ЛИТОГРАФСКИМ ПЛАНОМ У РАЗМЕРУ 1:3000

НАЈОПШТА БИБЛИОТЕКА
 БЕОГРАД
 КОЈА ПРИНАДЛИЖИ
 КРАЈЕВОЈ ГОСПОДИНИ

1867.
 У ДРУШТВУ СТРОЈНИКА.

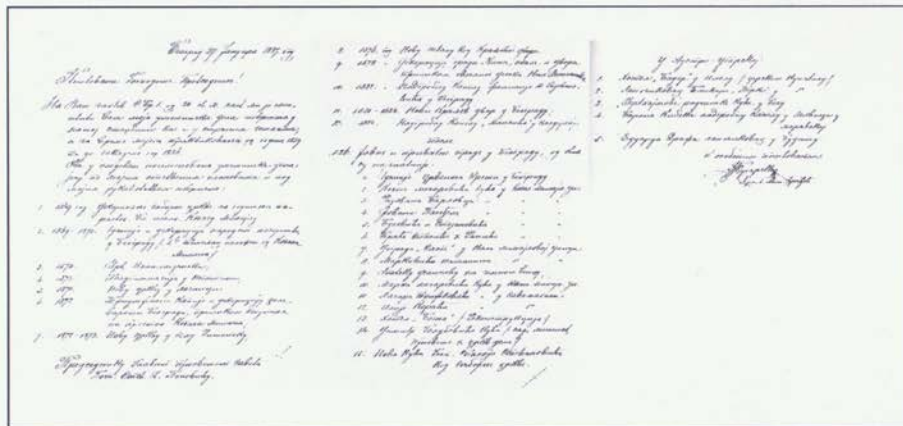
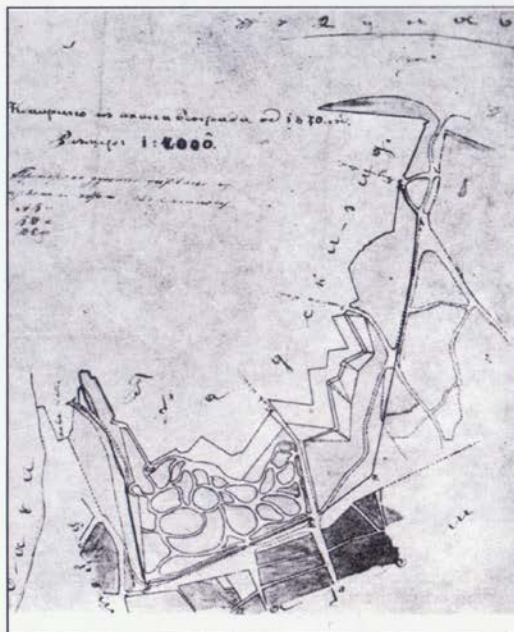
Насловна страна књиге "Објасњење предлога за регулисање оног дела вароши Београда што лежи у шанцу са једним литографским планом у размери 1: 3000". План се налази на крају ове књиге као додатак. Графичка обрада према оригиналном плану са додатком ознаке јавних површина и објеката (Објављено у: Б. Максимовић, Идејни развој српског урбанизма, Београд 1978.). План је рађен по наруџбини кнеза Михаила Обреновића и најзначајнији је урбанистички документ за регулисање београдске вароши 19. века. У урбанистичком смислу прати најсавременија кретања у европским и светским размерама, што је и разлог да се Емилијан Јосимовић назива првим српским урбанистом.

Titlepage of the book "Justification of the proposal for regulating the area of Belgrade in the moat with the aid of a lithographed plan, scaled at 1: 3000". The plan appears at the end of the book as an appendix. There is a drawing based on the original plan with the addition of indications of marked public areas and buildings (published in: B. Maksimović, The Ideas behind the Development of Serbian Urban Planning", Belgrade 1978). The plan was ordered by Prince Mihailo Obrenović and is the most important town planning document regulating 19th-century Belgrade. In the

ЕМИЛИЈАН ЈОСИМОВИЋ (1821, Стара Молдава, Румунија – 1897, Сокобања, Србија) – први српски урбаниста «Стари Београд (део у шанцу) како сада постоји и како би био регулисан», 1867. године.

Први пројекат парковске површине у Београду, 1870. године на подручју еспланаде Београдске барокне тврђаве. До данас више пута незнатно преправљан (Историјски архив града Београда)

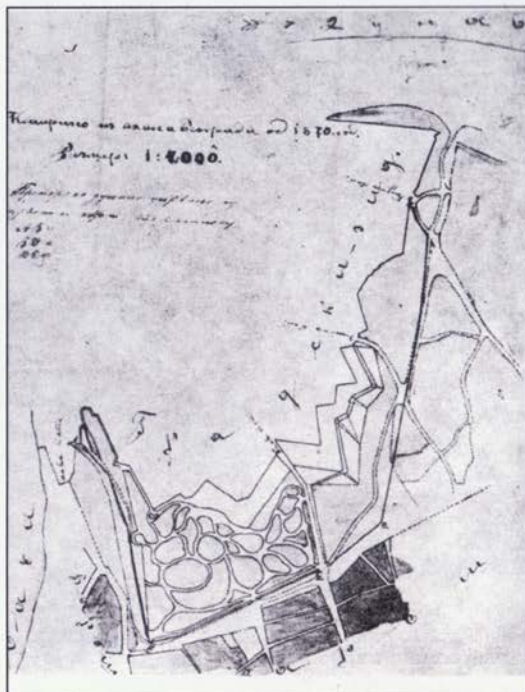
The first design of a Belgrade park area, 1870, at the foot of Belgrade's Baroque Fortress. It has undergone a number of minor changes up to the present day (Historical Archives of the City of Belgrade).

3. 1870. (Грђ. Калимејдановић;
4. 1875. — Пољутинић и Јошковић;
5. 1877. Нову цркву у Лозници

Први пројекат парковске површине у Београду, 1870. године на подручју еспланаде Београдске барокне тврђаве. До данас више пута незнатно преправљан (Историјски архив града Београда)

The first design of a Belgrade park area, 1870, at the foot of Belgrade's Baroque Fortress. It has undergone a number of minor changes up to the present day (Historical Archives of the City of Belgrade).

Јохан Бес, Портрет кнеза Михаила Обреновића, 1865. Михаило Обреновић (1823, Крагујевац -1868, Београд), кнез Србије (1839 - 42) и (1860-68). Син кнеза Милоша и кнегиње Љубице.

Johan Bes, Portrait of Prince Mihailo Obrenović, 1865. Mihailo Obrenović (b. 1823 in Kragujevac – d. 1868 in Belgrade), Prince of Serbia (1839-42 and 1860-68) the son of Prince Miloš and Princess Ljubica.

Хотел «Српска круна» (1), Узун Миркова 1 (Албум Београда, Љ. Величког, 1894. године, МГБ Ур. 8431). Хотел је изграђен 1853. године и подигао га је у то време владајући кнез Александар Карађорђевић. Хотел је у овој згради функционисао 15 година до 1868. године, када га је од кнеза Александра откупила Београдска општина. Као општински дом служио је близу 100 година до 1961. године, с тим што је зграда темељно преправљена и дозидана 1928. године у каквом облику постоји и данас. За овај хотел је везан већи број значајних догађаја српске историје 19. века, међу којима се истиче: Конференција представника ратних сила, одржана у ноћи између 3. и 4. јуна 1862. године на којој је постигнуто писмено примирје између Српске владе и Турског команданта тврђаве, после догађаја на Чукур чесми, тј. бомбардовања Београда од стране Турака.

The hotel "Srpska Kruna" (1) at 1, Uzun Mirkova Street (Lj. Velicki, Belgrade Album, 1894, MGB Ur. 8431). The hotel was built in 1853 by the then ruler Prince Aleksandar Karadjordjević. It remained in this building for 15 years, up to 1868, when it was purchased from Prince Aleksandar by the Belgrade municipality. It served as the municipal administrative centre for close on 100 years up to 1961, being thoroughly reconstructed and added to in 1928, and it remains in this form to this day. The hotel is linked to a whole series of events significant for 19th-century Serbian history: the conference of representatives of the warring powers held on the night of 3 and 4 June 1862 at which a written truce was signed between the Serbian government and the Turkish commander of the fortress, following events at the Čukur fountain, that is, the bombing of Belgrade by the Turks.

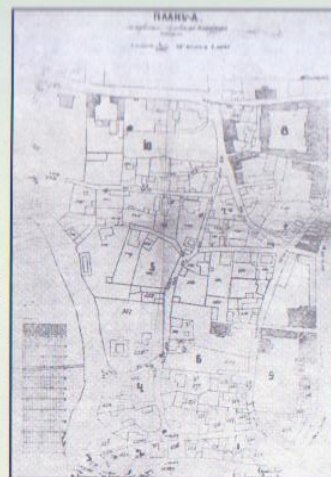
Хотел «Српска круна» (2) подигнут је 1867. године (Кнез Михаилова 56) и одувек је био угоститељски објекат првога реда у коме су одседали странци и наш имућан свет. Предпоставља се да га је пројектовао инж. Андрија Вуковић, а да је најранији познати приватни сопственик била породица Мрцајловић. Касније га је купила породица имућних трговаца Крсмановића. Зграда је до данас задржала лик из времена настанка, што је реткост за Београдски грађевински фонд.

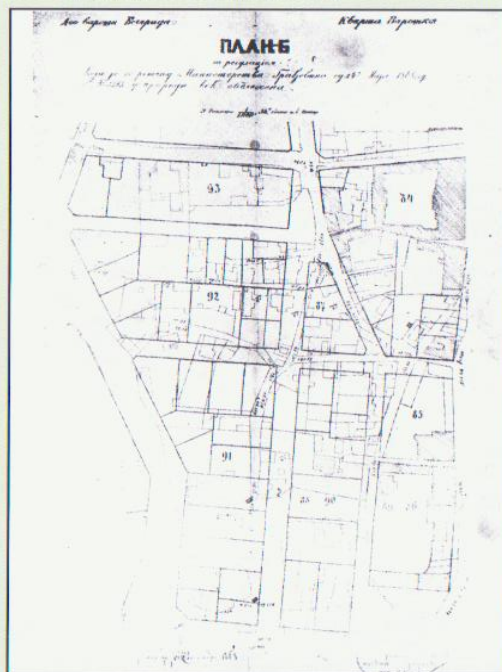
The hotel "Srpska Kruna" (2) was built in 1867 at 56, Knez Mihailova Street and has always been a first-class hotel and catering establishment attracting foreign guests and wealthy Serbs. It is thought to have been designed by engineer Andrija Vuković and was first privately owned by the Mrcajlović family. Later it was purchased by the Krsmanović family of rich merchants. The building has retained its original appearance right down to the present day, which is a rare occurrence among Belgrade's well-known edifices.

Хотел «Српска круна» (2), Кнез Михаилова 56., снимιο И.В. Громан, 1876. године (МГБ, Ур. 3756).
The hotel "Srpska Kruna" (2) was photographed by I.V.Groman in 1876 (MGB, Ur. 3756).

План А је копија геодетског плана Емилијана Јосимовића коју је урадио Стеван Зарић.
Plan A is a copy of the geodesic plan of Emilijan Josimović, executed by Stevan Zarić.

План Б је разрада Јосимовићевог плана - „План Б са регулацијом која је по решењу Министарства грађевина од 24. маја 1868. No 3313 у природи већ обележена, а израдио је Стеван Зарић“ (Архив САНУ No 7914). Деоница обухвата Кнез Михаилову улицу од Обилићевог венца до зграде САНУ. План је рађен у размери 1:1000.

Plan B is a detailed version of the Josimović plan – “Plan B based on a Decision issued by the Ministry of Construction of 24 May 1868, no. 3313, and already marked out at the natural location, as executed by Stevan Zarić”, SANU Archives, no. 7914), by which

ИВАН ЗАРИЋ, инжењер II класе Министарства грађевина «План Београда удешен за потребе београдских основних школа. Саставио Стеван Зарић, инжењер. Издање државне штампарије 1878. године, Размера 1 : 4000» (Беч, Ратни архив G Ib 56).

IVAN ZARIĆ, second-class engineer from the Ministry of Public Works. This plan of Belgrade was made to meet the requirements of Belgrade's primary schools. It was drawn by engineer Stevan Zarić and printed by the state publishing house in 1878. Scale 1:4000 (War Archives, Vienna, G Ib 56)

Ситуација Старог гробља и околине. Српско гробље које је до 1826. године служило за сахрањивање житеља Београда, а налазило се у шанцу (данас простор иза Конака кнегиње Љубице и Улице поп Лукине) пресељено је те године по налогу Кнеза Милоша Обреновића на Ташмајдан. «Министар унутрашњих послова Никола Христић издао је 1. јула 1883. године наредбу којом се 14. јула исте године забрањује сахрањивање на Ташмајданском гробљу». Правила за службу на Новом гробљу донета су 1886. године, када је на њему почело сахрањивање.

«Министар унутрашњих послова Никола Христић издао је 1. јула 1883. године наредбу којом се 14. јула исте године забрањује сахрањивање на Ташмајданском гробљу». Правила за службу на Новом гробљу донета су 1886. године, када је на њему почело сахрањивање.

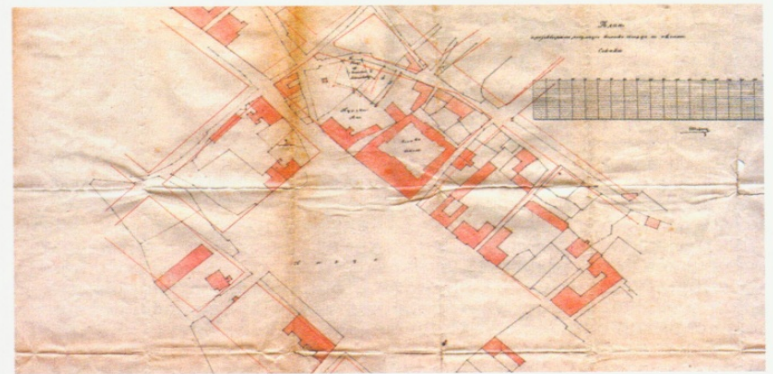
The site of the old cemetery and its surroundings. Up to 1826, the Serbian cemetery was used for the burial of citizens of Belgrade and it was located in the moat (nowadays the area behind the Princess Ljubica Lodge and Pop Lukina Street). That year, upon the order of Prince Miloš Obrenović, it was moved to Tašmajdan. The Minister of Internal Affairs, Nikola Hristić, issued an order on 1 July 1883 by which, from 14 July that same year, burials were forbidden at the Tašmajdan cemetery. The staff rules at the New Cemetery were passed in 1886 when burials started there.

План Вароши Београда, Канализациони одсек ОГ Београда, 1903. године. Размера 1 : 10 000 (Историјски архив града Београда).

Bešlić 1893. godine. Размера 1:10 000 (Историјски архив града Београда).
Bešlić in 1893. Scale 1: 10 000 (Historical Archives of the City of Belgrade).

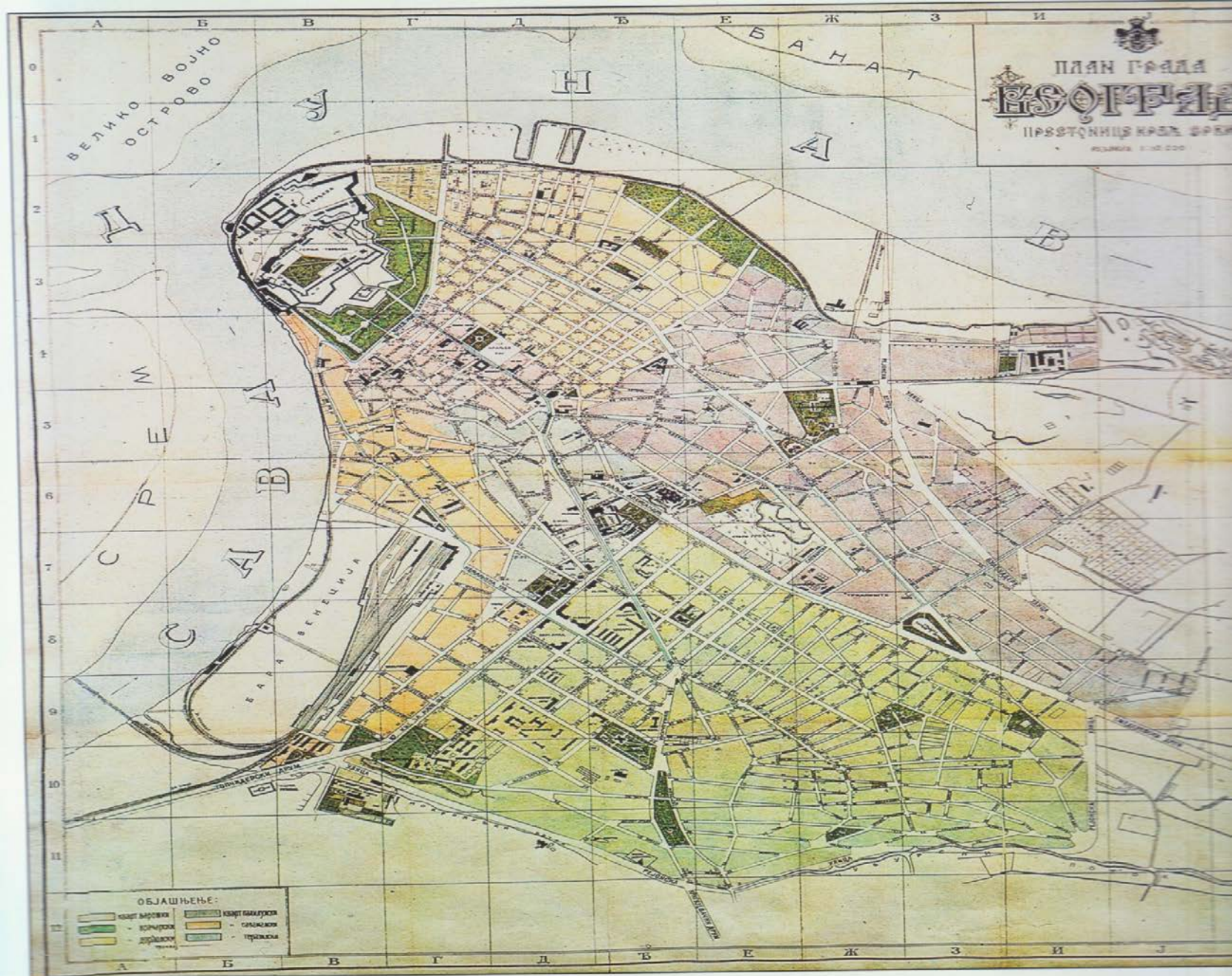
ПЛАН ПРОЈЕКТОВАНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ВЕЛИКЕ ПИЈАЦЕ И ОКОЛНИХ СОКАКА, Е. ШЕФЕЛА. Размера 1:1000 из 1868. године (Историјски архив Београда УВБ, ФВИР 146. Извор: Ж. Шкаламера, ГГБ књ. XIV, 1967., стр. 185.)

Plan detailing the proposed regulation of the Great Market and surrounding streets, E. Šefel, scale: 1: 1000, 1868 (Historical Archives of the City of Belgrade, UVB, FVIP 146. Source: Ž. Škalamera, GGB vol. XIV, 1967, p.185).

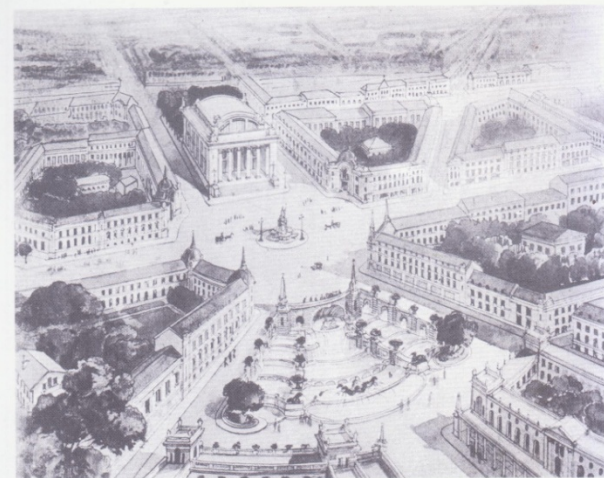
На простору некадашњег напуштеног Турског гробља, а потом пијаце, израђена је регулација Велике пијаце, па је северо-западни део пијаце претворен у парковску површину (Краљев парк), а остатак је и даље служио као пијаца до 1927. године (Краљев трг). Пројектом арх. Милутина Борисављевића за Ограду студентског парка, 1929. године, цела површина некадашње пијаце је постала парковска.

In the area first occupied by the Turkish Cemetery, and later the market, a plan was produced to regulate the Great Market by which the north-west section of the market was transformed into a park (Royal Park) and the rest of the area continued to serve as a market until 1927 (Royal Square). A design by architect Milutin Borisavljević to fence off the Students' Park, 1929, whereby the entire area of the one-time market became a park.

ВАСА ЛАЗАРЕВИЋ, План града Београда престонице краљевине Србије. Израда општине београдске. Размера 1:10 000, 1910. год (Библиотека Србије).
VASA LAZAREVIĆ. Plan of the city of Belgrade, capital of the Kingdom of Serbia. Description of the Belgrade municipality. Scale 1: 10 000, 1910 (Library of Serbia).

Берза и водоскок – на Теразијама (AAM. Inv. Chambon 3804 T1) је само једна од 11 перспектива приложених уз овај план (Милка Милатовић, Албан Шамбон: Генерални урбанистички план Београда, ГГБ XXVII, стр. 221-238.). Као градски потез, она представља први јасни приказ отворене перспективе ка Сави, али и непресушну инспирацију за све будуће урбанисте до данас (2007.). Наручилац овог Регулационог плана је или Двор или Београдска општина.

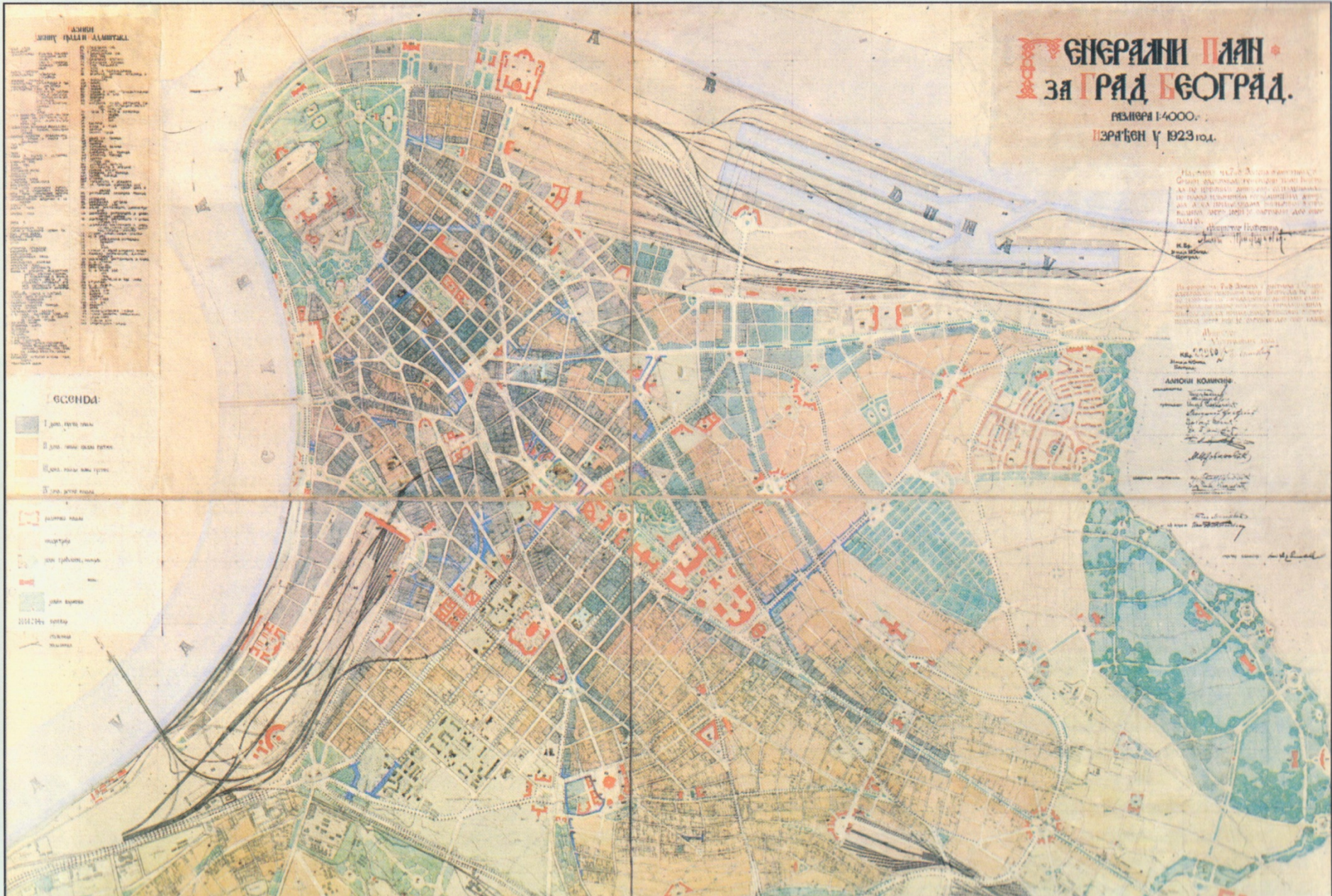
The Stock Exchange and Fountain on Terazije (AAM. Inv. Chambon 3804 T1) is only one of 11 views attached to this plan (Milka Milatović, Arban Chambon: Master Plan of Belgrade, GGB XXVII, pp. 221-238). As an urban plan, it is the first clear survey of the panoramic view towards the river Sava and at the same time an inexhaustible source of inspiration for all future town planners right down to the present day (2007). This plan was ordered by either the Royal Court or the Belgrade municipality.

Шамбонов план је рађен на основу геодетског плана из 1909. године. Како је Албан Шамбон поборник тенденција историцизма, односно еклектицизма, он основну идеју за реконструкцију Вароши спроводи, реинтерпретацијом прошлости и светског градитељског наслеђа. У односу на дотадашње предлоге Рејонске улице, Шамбонов план даје изузетно вредан предлог Кружног булевару, раскошних Османовских размера, јасно раздвајајући грађевински рејон од остале територије града.

Chambon's plan was produced on the basis of the geodetic plan of 1909. As Alban Chambon was an ardent supporter of historical tendencies or eclecticism, he founded his view of the original idea for reconstruction of the town on a reinterpretation of the past and the international building heritage. Compared to the existing proposals at that time for a district street, Chambon's plan included a very valuable proposal for a circular boulevard of vast Ottoman proportions which clearly separated the building zone from the rest of the urban territory.

АЛБАН ШАМБОН (Alban Chambon), француски архитекта белгијског порекла (Варзи 1847. Varzy-Bièvre - ?) План Вароши Београда, 1912. године (Архив Модерне архитектуре у Бриселу / Architecture Moderne Bruxelles)

ALBAN CHAMBON, a French architect of Belgian descent (b. 1847 Varzy-Bièvre). Plan of the town of Belgrade, 1912 (Archives of Modern Architecture in Brussels).

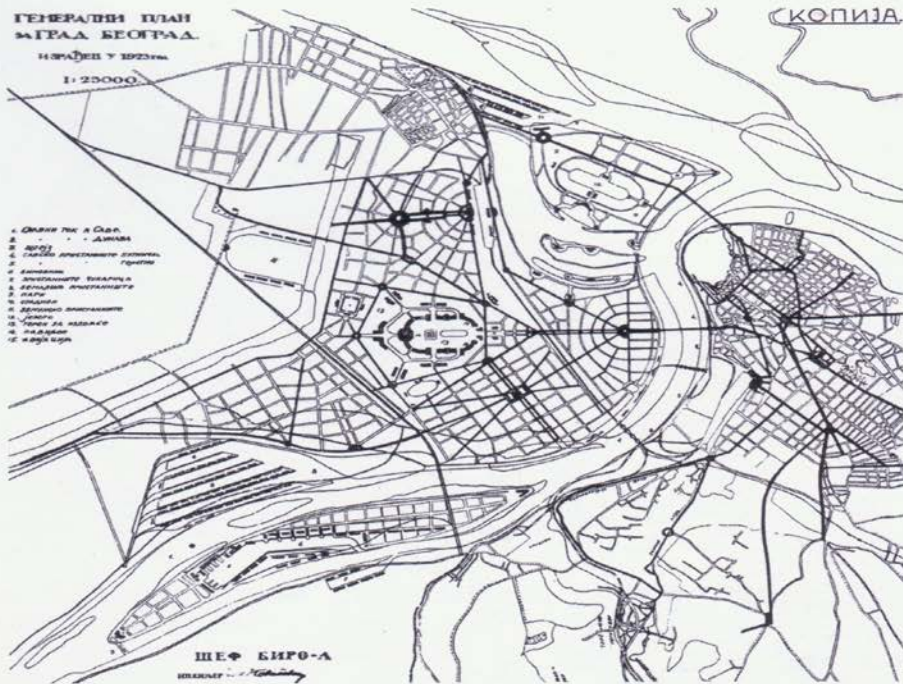

ЂОРЂЕ КОВАЉЕВСКИ, (26. IV 1888, Јелисаветград (Кировграду), Русија - ?). Генерални урбанистички план Београда из 1923. године. Размера 1:4000.
DJORDJE KOVALJEVSKI, Grigory Pavlovich Kovalyevsky (b. 26 April 1888 Jelisavetgrad (now Kirovgrad), Russia - ?). Master Plan of Belgrade from 1923. Scale 1: 4000.

ГЕНЕРАЛНИ РЕГУЛАЦИОНИ ПЛАН ЗА ГРАД БЕОГРАД

Израдио по одобреном плану Инж. ЈОВАН И. ОБРАДОВИЋ, инспектор Мин. Грађевина, 1927.

Стручна Комисија састављена од делегата Министарстава и привредних удружења којим је руководио арх. Драгутин Ј. Ђорђевић, проф. Универзитета, сачинила је Програм за расписивање међународног конкурса за израду ГУП-а, а на предлог Удружења српских инжењера и архитеката који је Општински одбор Београда на седници од 17. априла 1919. године усвојио. Известилац са Конкурса био је Јован И. Обрадовић. Тај предлог је и усвојен 10. децембра 1919. године. Општински одбор је потом прихватио «Програм стечаја за израду Генералног плана о уређењу и проширењу Београда» 17. маја 1921. године.

A Committee of Experts consisting of delegates from ministries and commercial associations headed by architect Dragutin J. Djordjević, university professor, drew up a programme to announce an international competition for the Master Plan, following a proposal by the Association of Serbian Engineers and Architects, which the Belgrade Municipal Board adopted at its meeting of 17 April 1919. The person reporting the competition was Jovan I. Obradović. This proposal was accepted on 10 December 1919. Thereafter the Municipal Board passed the "Competition Programme" for producing a general urban plan on ordering and expanding the city of Belgrade" of 17 May 1921.

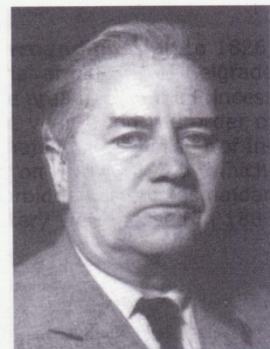
Пословима око израде Генералног плана којим је обухваћена и данашња територија Новог Београда, руководио је Ђорђе Коваљевски. Јула месеца 1923. године Генерални план је био израђен, а усвојен је на седници Општинског одбора 10. августа 1923. године, али без Додатка који се односи на Нови Београд. План је одобрио Министар грађевина 19. јула 1924. године.

КОПИЈА

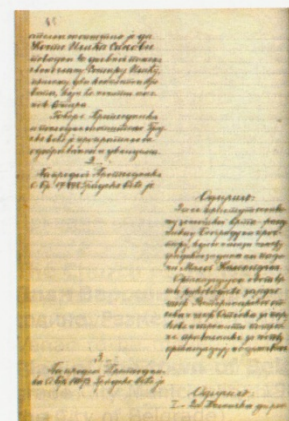

Мапа Зоолошког врта, 1939. године.

Одлука градског већа Општине града Београда о приступању оснивања Зоолошког врта-расадника, 1935. године донета је у време мандата градоначелника Владе Илића, познатог индустријалца. Пројекат Зоолошког врта је урадио инжењер Александар Крстић, први српски вртни архитекта (1902, Крагујевац – 12. II 1980, Београд) који се педесет година бавио хортикултуром.

Map of the Zoo, 1939. Decision of the Belgrade City Municipality on founding a zoological plant-nursery in 1935 adopted during the term of office of mayor Vlada Ilić, a well-known industrialist. The design for the Belgrade Zoo was the work of **engineer Aleksandar Krstić**, the first Belgrade horticultural architect (b. 1902 Kragujevac - d. 12 February 1980 Belgrade, who worked in the horticultural field for 50 years.

План је израђен после многобројних дискусија и критика од којих су најзначајније: немогућност спровођења 2 дијагонална потеза на подручју Горњег дела Дорћолског квартара, као и знатна проширења дела Вароши: подручје Сењака, Дедиња, Лекиног брда итд. Том приликом је и утврђена и нова позиција Панчевачког моста

The plan emerged after much discussion and criticism, which included the impossibility of creating 2 diagonal moves in the upper part of the Dorćol area and considerable extension of part of the town: the Senjak, Dedinja, Lekino Brdo areas, etc. It was at this time that the new position of the Pančevo bridge was determined.

Израда Идејног генералног плана реконструкције Београда завршена је 30. IX 1948. године. Уз изложени план арх. Добровић је саопштио свој реферат на Секцији архитектата у Друштву инжењера и архитектата. Израда плана претходило је неколико саобраћајних студија свих видова саобраћаја (железнички, речни итд.) што је резултирало Генералном саобраћајном мрежом чије су основне карактеристике:

за Старо језгро Београда, као један дијагонални потез – Османовска осовина Теразије-Славија – Светосавски плато – Аутокоманда – Железничка станица, да би други потез полазио од Новог железничког трга ка Аутокоманди и косо низ Врачарску падину, према Црвеном крсту, завршавајући се на Булевару краља Александра. Трећи зракасти потез управно на Железнички трг водио би према постојећем Панчевачком мосту. Кроз исти Железнички трг паралелно са железничком трасом, пролази и магистрални саобраћајни потез према Новом Београду (данашња траса градског Аутопута Загреб – Ниш). Тако нереални предлози били су изложени жестокој критици због чега је арх. Добровић службено премештен на Архитектонски факултет у Београду.

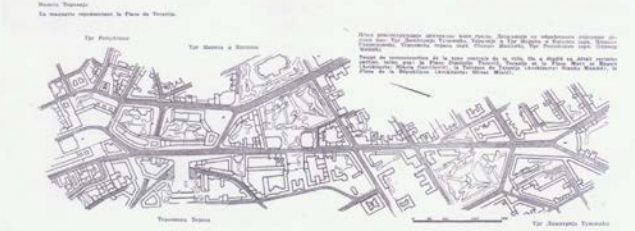

НИКОЛА ДОБРОВИЋ (12. II 1897, Печуј, Мађарска – 11. I 1967, Београд), директор Урбанистичког института Србије, Главни архитекта града Београда, проф. на Архитектонском факултету у Београду. Идејни урбанистички план Београда, израђен 1948. године, под руководством арх. Николе Добровића.
NIKOLA DOBROVIĆ (b. 12 February 1897, Pešej, Hungary – d. 11 January, Belgrade), director of the Serbian Town Planning Institute, chief architect of the city of Belgrade, professor .at the Belgrade Faculty of Architecture. The ideological urban plan of Belgrade of 1948, supervised by architect Nikola Dobrović.

За разлику од Добровићевог Идејног урбанистичког плана Београда из 1948. године, овај план је у саобраћајном и хидротехничком смислу уважавао примедбе на Добровићев план што се може видети из: хидротехничког потеза, одустајања од канала Сава – Дунавац у Новом Београду, стварања језера од дела Дунавца и дела Ратног острва и лучице испред Старог језгра Земуна, као и пристанишног воденог базена, испред Вишњице, на делу доњег шпица Ада Хује. Преко пута Великог Ратног острва, на подручју острва Црвенка, одустало се од теретног пристаништа, док је костур саобраћајне мреже претрпео мање измене, од којих је најважнији увођење потеза источне магистрале (Панчевачки мост – Ново гробље – Вождовац – Авалски пут).

Unlike Dobrović's Preliminary Urban Plan of Belgrade of 1948, this plan took into account the criticisms of the Dobrović plan as they related to transport and hydro-engineering as can be seen from the following: the proposed hydro-engineering solution, abandoning the ideas of a Sava-Dunavac canal in New Belgrade, the creation of a lake using part of the Dunavac and part of War Island, a port in front of the Zemun town centre, and a later basin for mooring purposes in front of Višnjica, in the section above the lower extremity of Ada Huja. The idea was dismissed of building a cargo port opposite Great War Island, around Crvenka island, but the skeleton of the transport network underwent only minor changes, the most important being the introduction of an eastern highway running from the Pančevo bridge- New Cemetery-Voždovac-the Avala road).

Планом реконструкције централне зоне града, детаљније су обрађени поједини делови као: Трг Димитрија Туцовића, Трг Маркса и Енгелса (арх. Никола Гавриловић, /1914-1975/), Теразијске терасе (арх. Станко Мандић /1915-1987/) и Трг Републике (арх. Оливер Минић /1915-1979/).

МИЛОШ СОМБОРСКИ (1902, Сарајево – 1983, Сарајево), Генерални план Београда, Општи приказ генералног плана. План је усвојио ИОНО 20. X 1950. године. Размера 1 : 10 000.
MILOŠ SOMBORSKI (b.1902,Sarajevo – d.1983, Sarajevo), Master Plan of Belgrade, outline of the Master Plan. The plan was adopted on 20 October 1950. Scale 1: 10 000.

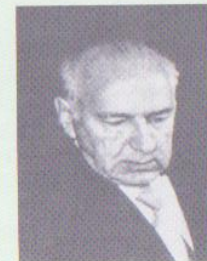
Основна доктрина ГУП-а 1972. године била је грађена на следећим принципима: «Град у мору зеленила», јасна саобраћајна шема у којој доминирају лонгитудинале (и то северозапад - југоисток) и трансверзале (североисток - југозапад), а на основу врло опсежних саобраћајних студија. Планом доминирају Велико Ратно острво, као *genius loci* Београда (које је претходним планом било предвиђено као језеро), Велики рекреациони комплекс Ада Циганлија (који је у међувремену изграђен) као и два велика Спортска центра - комплекс «Велико блато» са језером и Прогар - Бојчинска шума (преко пута Умке).

The 1972 Master Plan plan was based on the following principles: to create "a city in a sea of greenery" and to have a clear transport pattern dominated by longitudes (north-west - south-east) and transversals (north-east - south-west), as the result of detailed transport studies. The plan is dominated by Great War Island, as the *genius loci* of Belgrade (in the earlier plan this had been envisioned as a lake), the large sports and recreational complex on Ada Ciganlija (this had actually been built in the meantime), and 2 large sports centres - the Veliko Blato complex complete with lake and the Progar - Bojčinska forest complex (opposite Umka).

Ада Циганлија, као урбанистичка тема, предмет је урбанистичких дискусија још од расписивања међународног конкурса 1922. године, када је конкурсни рад «Urbs Magna» предложио Аду цигналију као рекреативни центар.

Међутим Додатак Генералном плану из 1923. године, ту планира индустријску зону Београда (на самом острву). Након бројних хидротехничких студија, за које је посебно заслужан инж. Миладин М. Пећинар, ГУП-ом из 1972. године донето је коначно - језерско решење: Спортско-рекреативни центар Ада Циганлија.

АЛЕКСАНДАР ЂОРЂЕВИЋ ( ) МИЛУТИН ГЛАВИЧКИ (25. XI 1930, Тетово - 15. VIII 1987, Београд), Генерални урбанистички план Београда, План намене површина, 23. март 1972. године. Размера 1 : 20 000. Одлука о изради овог плана донета је на Скупштини града у другој половини 1969. године.

ALEKSANDAR DJORDJEVIĆ and MILUTIN GLAVIČKI (b.25 November 1930, Tetovo - d. 15 August 1987, Belgrade), Master Plan of Belgrade, Spatial Use Plan of 23 March 1972. Scale 1: 20 000. The decision to make this plan was passed by the City Municipality in the second half of 1969.

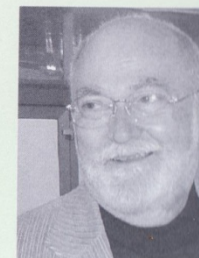

Основни циљ израде ovog plana је да се створе неопходни услови за рационалнију изградњу града, а у складу са реалним материјалним могућностима. Ово је резултирало сажимањем просторне организације града (повећање густине, нови зонинг плана итд.), као и редуцираном мрежом примарних саобраћајница у односу на предлог плана ГУП-а из 1972. године. Скупштина града Београда је 10.05.1984. године донела Одлуку о приступању изради ovog plana. План је завршен 1985. године.

The basic aim of this plan was to create the necessary conditions for rational construction in the city according to the realistic financial means available. This resulted in a fine tuning of the city's organisation of space (increase in density, a new zoning plan, etc.), as well as a reduction of the network of main roads compared to the proposed Master Plan of 1972. The Belgrade City Assembly passed a decision to produce the plan on 10 May 1984. The Plan was completed in 1985.

Изазак града на Дунав. Аутор урбанистичко-архитектонског концепта арх. Јован Мишковић (1933, Ада), консултанти арх. Веселин Матичевић (1928, Сарајево) и Драгомир Дик Манојловић (1941, Београд). Основна идеје ovog plana (дела Прве месне заједнице у Београду) јесте продужење постојеће историјске урбане матрице од Улице Тадеуша Кошћушког и даље пешачким проспектима Улице Јеврејске, Браће Барух, цара Уроша, Дубровачке, Капетан Мишин...

КОНСТАНТИН КОСТИЋ (1941, Београд), Измене и Допуне Генералног урбанистичког плана Београда до 2002. године. Размера 1 : 20 000. Скупштина града Београда утврдила је Нацрт Одлуке ГУП-а 04. X 1984. године.

KONSTANTIN KOSTIĆ (b. 1941, Belgrade), Changes and amendments to the Master Plan of Belgrade up to 2002. Scale 1: 20 000. The Belgrade City Assembly approved the Draft Plan on 4 October 1984.

Основне одлике овог Генералног плана, које намеће транзиција друштва, нови друштвени оквир, тржиште и демократски односи су: флексибилност уместо крутости, динамичност уместо статичности и план који подржава процесе уместо плана који подржава «слику».

The major characteristics of this Master Plan, at a time when Serbian society is going through a transitional period, with a new social framework, new market, democratic relations, include the following: flexibility instead of intractability, dynamism instead of stagnation, and a plan which supports ongoing processes instead of one that maintains the "status quo".

Велико и Мало ратно острво (у статусу заштићеног природног добра, као предео изузетних одлика). Овај предео први пут, тек у овом плану, добија статус *Genius loci* Београда, односно Земунa, што у досадашњим плановима није било истицано. Овај план посредно одбацује идеју водоизворишта на самом острву, пошто је планом предвиђено да се Галијашка бара, мочварна депресија на Великом ратном острву површине 24 ха сачува, а да се зарасли мелиорациони канали очисте и продубе.

ВЛАДИМИР МАЦУРА (1942, Београд), **МИОДРАГ БРАЦА ФЕРЕНЧАК** (1943, Златар, Хрватска). Генерални план Београда 2021. године. Размера 1:20 000 са повећаним нивоом уопштавања приказа пре свега због своје величине и организације града. Објављен у Сл.листу града Београда 15. X 2003. године.

VLADIMIR MACURA (b. 1942, Belgrade), **MIODRAG BRACA FERENČAK** (b. 1943, Zlatar, Croatia). The Master Plan of Belgrade, 2021. Scale 1: 20 000, with an increased level of generalisation due primarily to the size and organisation of the city. It was published in the city's Official Gazette on 15 October 2003.

